

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Факультет аграрної економіки і менеджменту
Кафедра обліку та економіко-правового забезпечення АПБ

Білецька Олеся Романівна

Фінансовий аналіз діяльності бюджетних установ /
Financial analysis of budgetary institutions

Спеціальність 051 – Економіка
Дипломна робота за освітнім ступенем «магістр»

Освітня програма – Прикладна економіка

Виконала студентка групи ПЕМ – 21

О.Р. Білецька

Науковий керівник:

д.е.н., професор Гулей А.І.

Магістерську роботу допущено

до захисту:

«__» _____ 2018 р.

Завідувач кафедри

Р.Ф. Бруханський

Тернопіль – 2018

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні основи діяльності бюджетної установи.....	6
1.1. Організаційно економічна характеристика бюджетних установ. Правові засади їх діяльності.....	6
1.2. Кошторис як основний фінансовий документ бюджетної установи.....	16
1.3. Звітність як джерело інформації для фінансового аналізу діяльності бюджетних установ.....	25
Висновки до розділу 1.....	36
Розділ 2. Методика фінансового аналізу діяльності бюджетних установ.....	38
2.1. Мета і завдання фінансового аналізу бюджетних установ.....	38
2.2. Аналіз джерел фінансування бюджетної установи	48
2.3. Аналіз результатів виконання кошторису доходів та витрат бюджетної установи.....	58
2.4. Коефіцієнтний аналіз бюджетної установи.....	70
Висновок до розділу 2.....	80
Розділ 3. Шляхи покращення ведення фінансового аналізу бюджетних установ.....	82
3.1. Напрямки удосконалення системи державного фінансового контролю та бюджетного фінансування.....	82
3.2. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку в бюджетних установах.....	91
Висновки до розділу 3.....	100
Висновки.....	102
Список використаних джерел.....	106
Додатки.....	117

ВСТУП

Актуальність теми. Бюджетні установи фінансуються за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, які надходять їм безповоротно, окрім цього вони працюють для задоволення соціальних культурних та інших потреб суспільства, а не задля отримання прибутку. Ефективне існування економіки країни неможливе без раціонального використання державних коштів. Тому дедалі більшої важливості набувають питання вивчати та оцінки бюджетних установ. Питання всебічного вивчення та детального аналізу діяльності таких організацій на сьогоднішній день є досить актуальним явищем, враховуючи всю специфіку їх діяльності і те, що бухгалтерський облік та аналіз виконання кошторису доходів і видатків бюджетних установ суттєво відрізняється від обліку та аналізу господарської діяльності підприємств виробничої сфери. Однією з основних функцій управління на сьогоднішній час стає аналіз. Він займає таке ж важливе місце як планування, організація, облік та контроль.

Аналіз - метод дослідження, суть якого полягає в тому, щоб відокремити об'єкт дослідження від його складових частин. Фінансовий аналіз з'явився в дев'ятнадцятому столітті. як комерційна арифметика. Основні проблеми комерційної арифметики, які були вирішені в той час, також актуальні сьогодні. Пізніше, з розвитком ринків капіталу в країнах з ринковою економікою, комерційна арифметика перетворилася на фінансовий менеджмент, що є частиною фінансового аналізу, заснованого на даних фінансових звітів. Перехід до ринкової економіки призвів до реформування бухгалтерського обліку в Україні з виділенням фінансового та управлінського, введення нового плану рахунків та формування фінансової звітності відповідно до вимог національних та міжнародних стандартів. Це, в свою чергу, призводить до здійснення фінансового аналізу за методологічними підходами, притаманними ринковій економіці. Проблема фінансового аналізу з різних точок зору у своїх працях приділяли увагу такі українські фахівці, як А.Поддєрьогін, Ю. Цал-Цалко, М. Білик, К. Ізмайлова,

О. Кононенко, Н. Верхоглядова, Н. Шморгун, Т. Боголіб, С. Салига, Н. Нестеренко, В. Сопка, О. Чечуліної, В. Швеця, Н. Сушко М. Лучко, Н. Хорунжак, О. Адамик та інші. Однак питання фінансового аналізу діяльності бюджетної організації на сьогоднішній час не одержали достатнього висвітлення, що й обумовлює актуальність теми магістерської роботи.

Мета і завдання дослідження. Мета магістерської роботи полягає у дослідженні теоретичних основ та практичної методики фінансового аналізу бюджетних установ з визначенням напрямків її вдосконалення.

Досягнення вказаної мети передбачає послідовне вирішення таких завдань:

- дослідити теоретичні аспекти фінансового аналізу бюджетних установ в Україні;
- Визначити мету та завдання фінансового аналізу в бюджетних установах;
- обґрунтувати критерії та систему показників, що дозволяють комплексно оцінювати стан бюджетної установи;
- здійснити оцінку основних показників фінансово-господарського стану бюджетної установи;
- Провести аналіз виконання кошторису бюджетної установи;
- провести фінансовий аналіз бюджетної установи;
- виявити шляхи поліпшення фінансового стану бюджетної установи.
- Визначити перспективи розвитку бухгалтерського обліку в бюджетних установах.

Предмет та об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є фінансовий стан бюджетної установи.

Предметом дослідження виступають методологічні та методичні аспекти фінансового аналізу бюджетних установ.

Методи дослідження. Основними методами дослідження даної теми є методи теоретичного аналізу літератури (вивчення і критичне опрацювання

літературних джерел, періодичних видань, огляд нормативних документів), загальнонаукові методи (аналізу, синтезу, індукції, дедукції), традиційні способи обробки інформації (порівняння, графічний метод), дослідження та використання практичних даних базового підприємства.

Інформаційна база. Для вивчення та аналізу даної теми головною інформаційною базою виступили інструктивні та нормативні документи, матеріали періодичної преси та наукових конференцій стосовно реформування організації обліку в бюджетних установах в сучасних умовах базові підручники з фінансів, наукові праці і монографії вітчизняних і зарубіжних економістів, спеціальна економічна література, фінансового аналізу, дані бухгалтерського обліку, а також фінансова звітність Великогаївської сільської ради.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

1.1. Організаційно економічна характеристика бюджетних установ та правові засади їх діяльності.

Бюджетний кодекс України визначає бюджетні установи як органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними в установленому порядку, що повністю утримуються за рахунок державного чи місцевого бюджету, й є неприбутковими [8]. Крім Бюджетного кодексу України, сутність цієї категорії була відображена в роботі вітчизняних вчених-практиків, основні з яких представлені в таблиці.

1.1 Таблиця 1.1

Визначення сутності та особливостей функціонування бюджетних установ

Автори	Визначення та особливості функціонування бюджетних установ
С.О. Левицька [85, с. 361–369]	Для вітчизняних бюджетних організацій характерним є надання державних послуг соціального спрямування на безоплатній основі.
С.В. Свірко [51, с. 470–486]	Суб'єкти державного сектора, як правило, працюють в умовах бюджетних обмежень у вигляді кредитів або бюджету (чи щось таке), який вступить в силу після затвердження відповідного законодавства.
В.С. Титикало [88]	Економічна та фінансова діяльність бюджетних установ як суб'єктів господарювання характеризується низкою особливостей: - бюджетні установи діють на правах державної чи спільної власності. Таке положення визначає порядок придбання цінностей за державні кошти, формування власних коштів як основи для створення та продовження здійснення діяльності, розпорядження активами

Продовження Таблицы 1.1.

	<p>- бюджетні установи належать до некомерційних організацій, метою їх діяльності є не прибуток, а пропозиція нематеріальних послуг.</p> <p>- бюджетні установи, надають нематеріальні послуги, здійснюють видатки, які за економічним змістом відрізняються від витрат суб'єктів підприємницької діяльності. Витрати - державні платежі, тобто платежі, які не підлягають поверненню;</p> <p>- державні установи - не наділені оборотним капіталом, їх матеріальне становище визначається своєчасністю і повнотою надходження асигнувань із відповідних бюджетів чи оплатою рахунків згідно з прийнятими зобов'язаннями</p>
Р.Є. Федів [70, с. 112–116]	Характерною особливістю є надання громадських послуг соціального спрямування без збору плати за них.
Р.М. Фрич [90, с. 115–119]	Бюджетні організації є некомерційними організаціями(що не мають на меті отримання прибутку), створені для реалізації соціально-культурної, наукової й управлінської діяльності.

Серед загальних ознак, що притаманні бюджетним установам, можна зазначити такі:

- правосуб'єктність (юридичні особи публічного права);
- форма власності (державна чи комунальна);
- форма бюджетного фінансування (кошторисне фінансування);
- характер діяльності (невиробничий);
- економічний результат діяльності (неприбутковий).

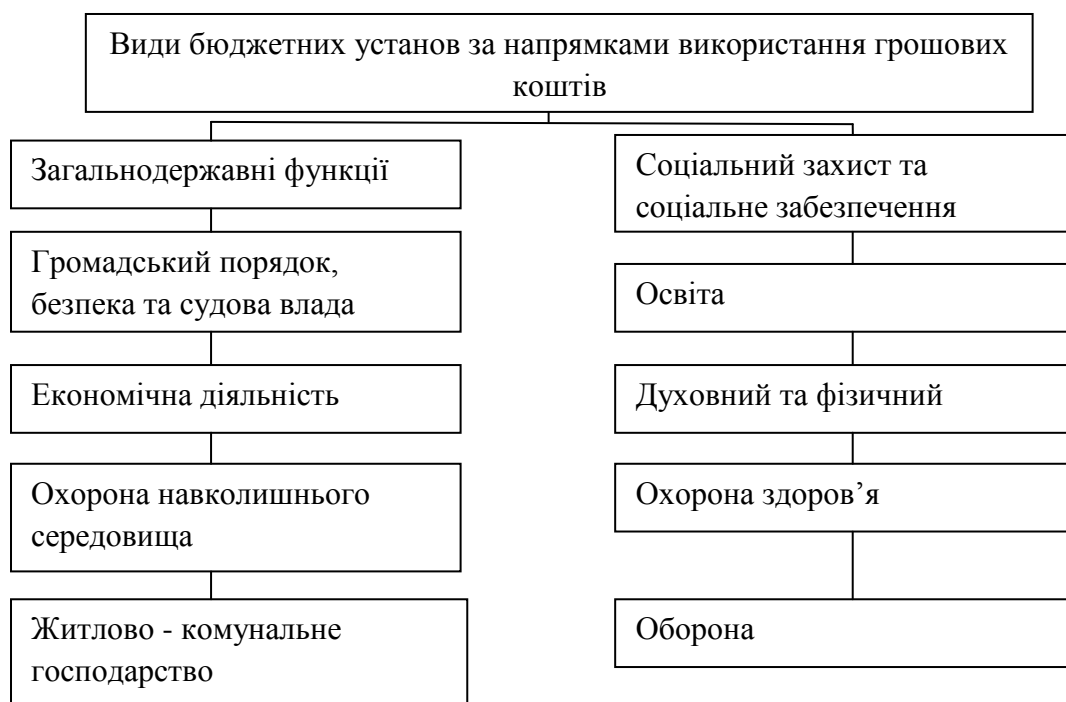
Специфічними ознаками бюджетних установ є:

- правовий статус – юридична або відокремлений підрозділ бюджетної організації;

- правовий режим майна - головний розпорядник бюджетних коштів розпорядник бюджетних коштів другого ступеня, розпорядник бюджетних коштів третього ступеня;

- форми реалізації права власності - користування та розпорядження [58].

Важливо зазначити, що, незважаючи на нормативно-правову базу, що регулює діяльність бюджетних установ та органів, жоден із цих документів не визначає їх чіткої класифікації. Види бюджетних установ щодо використання бюджетних коштів визначаються функціональною класифікацією видатків та бюджетних кредитів (рис. 1.1.) [74].

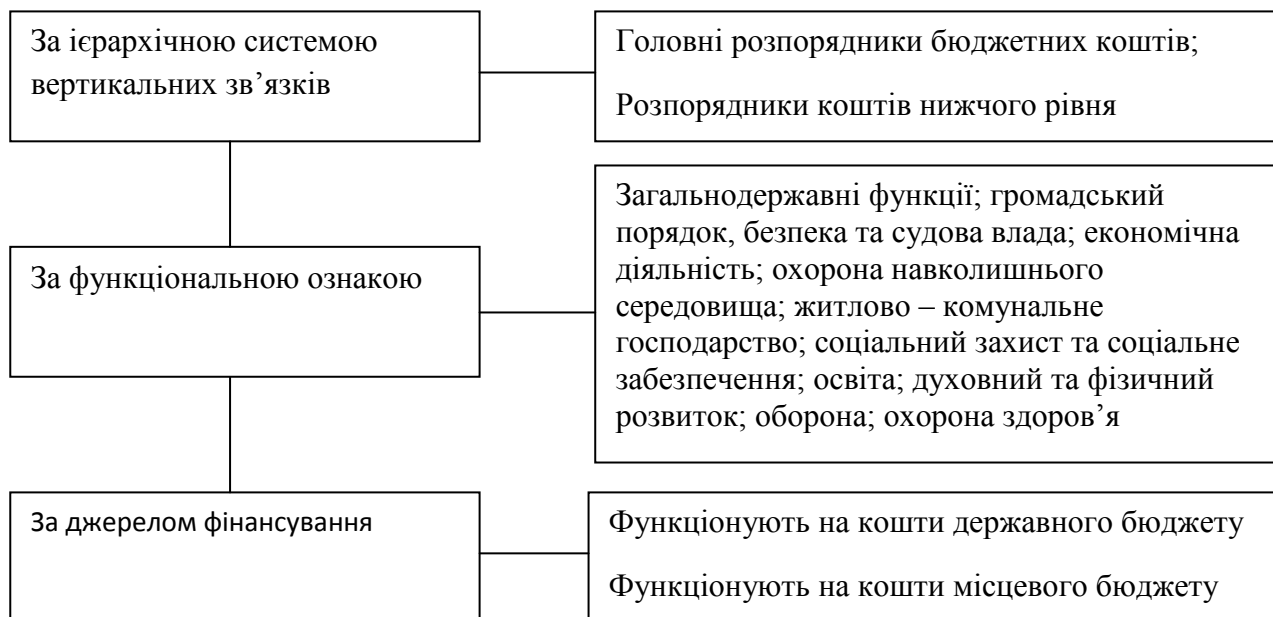

Рис. 1.1. Види бюджетних установ за напрямками використання грошових коштів [74]

М.А. Афанасьєв, та І.О. Кривоногов класифікують бюджетні установи за функціональними характеристиками та в ієрархічній системі вертикальних зв'язків. І.Д. Ватуля, М.І. Ватуля, З.М. Левченко досліджують бюджетні установи за галузями та функціями [51].

Проте вищезазначені класифікації бюджетних установ є неповними та потребують доповнення (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Класифікація бюджетних установ з урахуванням особливостей їх функціонування

Запропонована класифікація дає змогу систематизувати та узагальнити бюджетні установи за місцем розташування в ієрархічній системі зв'язків, функціональних можливостей та джерел фінансування.

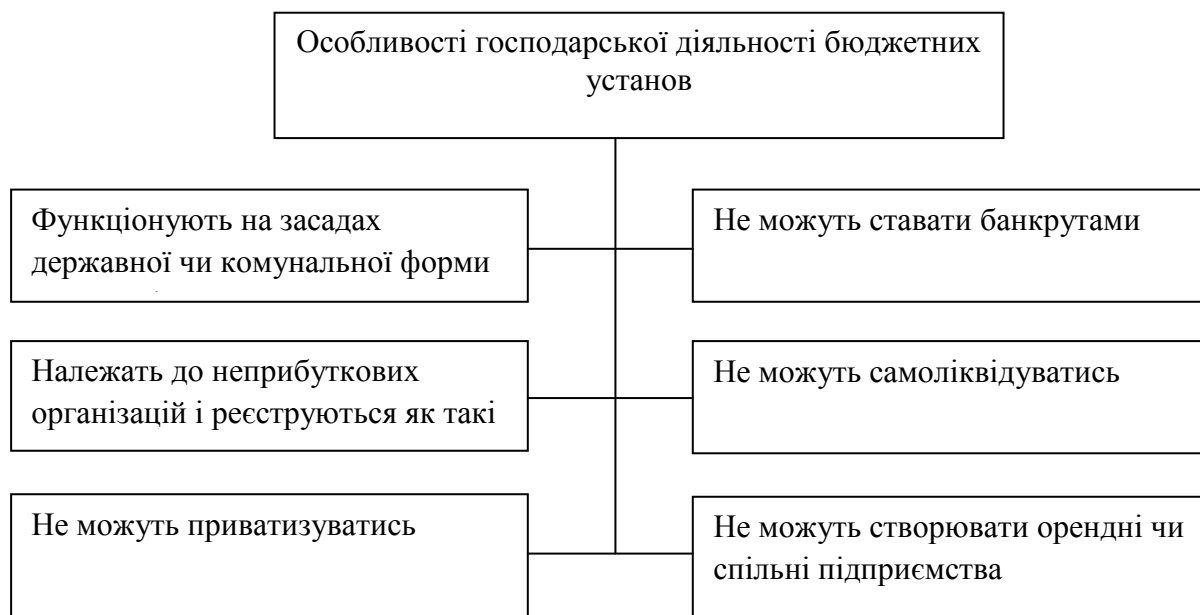
Бюджетні установи є основною ланкою невиробничої сфери діяльності, де щоденно проводяться численні комерційні операції, які змінюють склад і розміщення комерційних активів та джерела їх створення, використання яких вимагає ретельного контролю. Органи державного сектора є суб'єктами господарювання, які використовують державне майно у своїй діяльності або щодо діяльності яких держава має вирішальний вплив [3].

Залежно від функцій, які вони виконують, органи державного сектору поділяються на групи, що показані на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Класифікація органів державного сектору за функціями, що ними виконуються

Фінансово-господарська діяльність бюджетних установ характеризується низкою особливостей, які впливають на методику й організацію господарської діяльності цих установ (рис. 1.4.).

Рис. 1.4. Особливості господарської діяльності бюджетних установ

Мета діяльності бюджетних установ - це не одержання прибутку, а надання нематеріальних послуг; нематеріальні послуги, надані бюджетними

установами, на відміну від будь-якого кінцевого продукту, не є носіями матеріальної субстанції і не оприбутковуються на складі.

Для бюджетних установ головним фінансовим документом є кошторис доходів та видатків, що підтверджує повноваження щодо отримання доходів та здійснення видатків, а також визначає суму та напрямок використання коштів для виконання відповідних функцій.

Основним документом, який визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні для всіх підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 № 996-XIV. [24]

В Україні розроблено та затверджено 19 національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі - НП(с)БОДС) для суб'єктів бухгалтерського обліку в державному секторі (далі - суб'єкт державного сектору).

З 1 січня 2015 року були запроваджені перших 9 НП(с)БОДС:

121 «Основні засоби»;

122 «Нематеріальні активи»;

123 «Запаси»;

125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок»;

127 «Зменшення корисності активів»;

128 «Зобов'язання»;

130 «Вплив змін валютних курсів» (крім розд. III, що набуває чинності з 01.01.2017);

132 «Виплати працівникам»;

133 «Фінансові інвестиції».

Із 1 січня 2017 року за наказом Мінфіну від 29.12.2015 № 1219 запроваджуються такі національні стандарти бухгалтерського обліку в державному секторі:

НП(с)БОДС 101 «Подання фінансової звітності», затверджене наказом Мінфіну від 28.12.2009 № 1541;

НП(с)БОДС 102 «Консолідована фінансова звітність», затверджене наказом Мінфіну від 24.12.2010 № 1629;

НП(с)БОДС 103 «Фінансова звітність за сегментами», затверджене наказом Мінфіну від 24.12.2010 № 1629;

НП(с)БОДС 124 «Доходи», затверджене наказом Мінфіну від 24.12.2010 № 1629;

НП(с)БОДС 126 «Оренда», затверджене наказом Мінфіну від 24.12.2010 № 1629;

НП(с)БОДС 129 «Інвестиційна нерухомість», затверджене наказом Мінфіну від 24.12.2010 № 1629;

НП(с)БОДС 105 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції», затверджене наказом Мінфіну від 25.01.2012 № 52;

НП(с)БОДС 131 «Будівельні контракти», затверджене наказом Мінфіну від 29.12.2011 № 1798;

НП(с)БОДС 134 «Фінансові інструменти», затверджене наказом Мінфіну від 18.05.2012 № 568;

НП(с)БОДС 135 «Витрати», затверджене наказом Мінфіну від 18.05.2012 № 568;

розд. III НП(с)БОДС 130 «Вплив змін валютних курсів», затвердженого наказом Мінфіну від 11.08.2011 № 1022, який визначає порядок складання фінзвітності в іноземних валютах закордонними суб'єктами держсектора та її консолідацію контрольованими суб'єктами.

А також затверджені наказом Мінфіну від 29.12.2015 № 1219:

- Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі;

- Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами;

- План рахунків.

Бюджетні установи належать до одного з різновидів організацій некомерційного характеру, для яких отримання прибутку не є основою їх діяльності.

Критеріями зарахування установ до бюджетних є:

- створення установи органом державної влади (міністерством, відомством тощо) або органом місцевого самоврядування (територіальними громадами міст, сіл, виконавчими органами);

- утримання установи за рахунок бюджетних коштів. Приватні школи, клініки, дитячі садки, вищі навчальні заклади недержавної форми власності, засновниками яких не є органи державної влади або органи місцевого самоврядування і фінансування яких не передбачене за рахунок бюджетних коштів, до бюджетних установ не належать.

Бюджетні установи утримують за рахунок коштів загального та спеціального фондів Державного бюджету України та місцевих бюджетів. виділені на утримання бюджетних установ обсяги бюджетних коштів передбачають у кошторисі.

Бюджетні установи утримують за рахунок коштів загального та спеціального фондів Державного бюджету України та місцевих бюджетів. виділені на утримання бюджетних установ обсяги бюджетних коштів передбачають у кошторисі.

Бюджетні установи є платниками загальнодержавних податків та зборів до Державного бюджету України. Бюджетні установи мають право вести діяльність виключно в розмірі передбачених асигнувань затверджених кошторисами і планами асигнувань, дотримуючись фінансово-бюджетної дисципліни і максимальної економії матеріальних ресурсів і грошових коштів.

Кошторис підтверджує повноваження на отримання доходів і здійснення витрат та визначає обсяг і напрям використання коштів для виконання певних функцій.

При створенні чи організації бюджетної установи проводиться її реєстрація. А саме:

- реєстрація бюджетних установ в Єдиному Державному реєстрі підприємств та організацій України;
- реєстрація бюджетних установ як платників податків;
- реєстрація бюджетних установ як неприбуткових організацій;
- реєстрація бюджетних установ як платників податку на додану вартість;
- реєстрація в органах Пенсійного фонду України;
- реєстрація в органах Фонду соціального страхування України з тимчасової втрати працездатності;
- реєстрація в органах Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття;
- реєстрація в органах Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань України;
- реєстрація як отримувачів гуманітарної допомоги;
- реєстрація і відкриття рахунків в органах Державної казначейської служби України;
- реєстрація бюджетних установ в статистичному управлінні за місцем розташування, поштовою адресою.

Результати діяльності бюджетної установи підлягають обов'язковому документуванню, складаються різні види та форми звітності. Бухгалтерська звітність є останнім джерелом інформації для аналізу, та завершальним етапом в обліковому, який базується на даних синтетичного та аналітичного обліку установи та відображає майновий та фінансовий стан. Своєчасно складені та подані звіти точно характеризують стан бюджетної установи, юрисдикцію та відповідальність її адміністрації. Основні форми звітності та більшість з них складається бухгалтерським відділом бюджетної установи. Однак, в процедурі складання звітності приймають участь та інші служби чи

посадові особи установи, як то - спеціалісти відділу кадрів, статистик, інженер по обслуговуванню будівель і т. д.

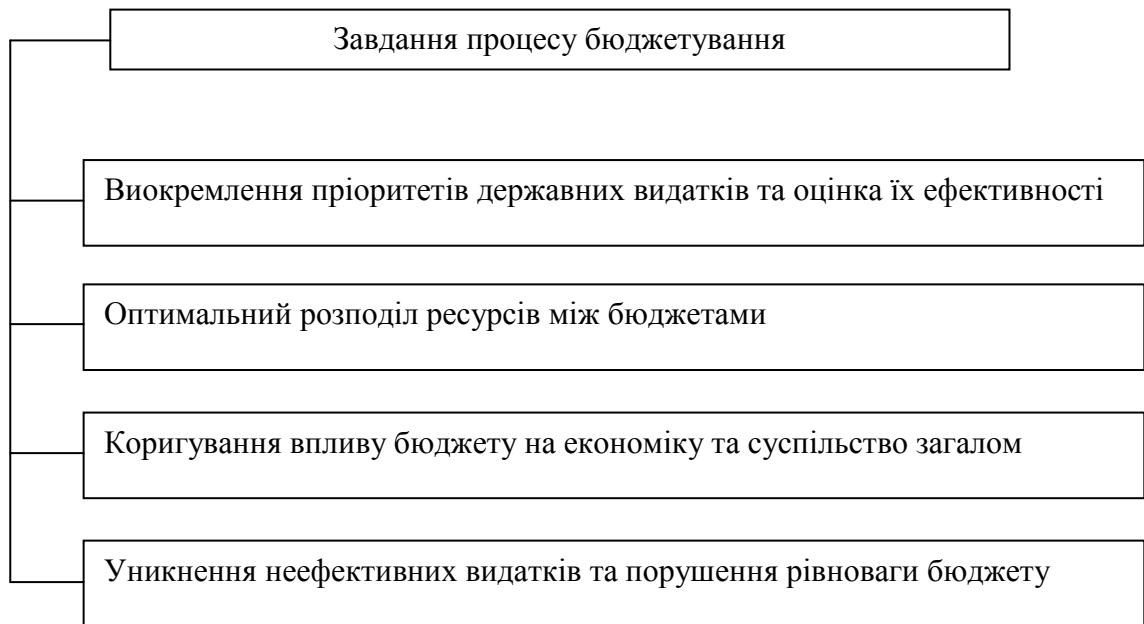
1.2. Кошторис як основний фінансовий документ бюджетної установи

Метою створення та функціонування бюджетних установ є забезпечення виконання функцій держави. Вони фінансуються за рахунок бюджетних коштів.

Державна політика у державному секторі, особливо обсяг фінансових ресурсів, має значний вплив на ефективність діяльності установ та організацій у державному секторі. Питання щодо вдосконалення системи фінансової підтримки залишається важливим, особливо якщо криза в країні впливає на бюджетний сектор. Бюджетне забезпечення відповідно до Бюджетного кодексу України гарантоване державою в межах бюджетних коштів. Фактично, державне фінансування - це розподіл державних коштів з місцевого або державного бюджету в розпорядження керівників установ чи організацій на видатки, передбачені бюджетом.

Бюджетування - технологія управління бюджетом, яка спрямована на найбільш ефективне використання обмежених бюджетних ресурсів для фінансування в умовах вибору альтернатив фінансування.

Відповідно до своєї основної мети бюджетування виконує певні завдання (рис. 1.5.). [35]

Рис. 1.5. Завдання процесу бюджетування

Визначення вартості ресурсів є необхідним для належного функціонування та ефективної діяльності бюджетних установ, оскільки бюджетні ресурси є досить обмеженими. У той же час необхідно оцінити можливі джерела покриття витрат бюджетних установ. Для визначення показників доходів та витрат проводяться аналітичні розрахунки, які узагальнені у плановому документі. Цей документ представляє собою дозвіл, яким бюджетній установі надається право право отримувати та розпоряджатися коштами, які будуть виділені їй із бюджету або ж будуть отримані нею внаслідок надання певних послуг.

Для проведення своєї діяльності та виконання поставлених перед ним завдань та функцій кожен суб'єкт державного сектору готує свій фінансовий план. Такий план складається кожного року до початку бюджетного періоду [67].

Основний фінансовий документ, згідно з яким здійснюється діяльність бюджетної установи - кошторис (Додаток 2). Складання, розрахунок і затвердження кошторису провадиться згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку складання, розгляду,

затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» від 28.02.2002 р. № 228 (далі - Постанова № 228).

Кошторис бюджетної установи - це основний плановий фінансовий документ, відповідно до якого бюджетна установа отримує доходи та здійснює видатки бюджетних коштів на затверджений період (календарний рік). Саме через кошторис доходів та видатків пов'язується обліково - аналітична система Казначейства, головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня. Бюджетні установи мають право здійснювати видатки лише у відповідності до затверджених у кошторисі сум за відповідними напрямками використання. Таким чином реалізується принцип цільового використання бюджетних коштів. Складання кошторису здійснюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» зі змінами та доповненнями. [61]

Кошторис складається із таких частин:

- загальний фонд, який містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією видатків бюджету на виконання бюджетною установою основних функцій або розподіл надання кредитів з бюджету за класифікацією кредитування бюджету;

- спеціальний фонд, який містить обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за повною економічною класифікацією видатків бюджету на здійснення відповідних видатків згідно із законодавством, а також на реалізацію пріоритетних заходів, пов'язаних з виконанням установою основних функцій, або розподіл надання кредитів з бюджету згідно із законодавством за класифікацією кредитування бюджету.

Загальний та спеціальний фонди кошторису містять дохідну та видаткову частину. Бюджетні установи мають право брати бюджетні

зобов'язання витратити бюджетні кошти на цілі та в межах, установлених затвердженими кошторисами, планами асигнувань загального фонду бюджету, планами надання кредитів із загального фонду бюджету, планами надходжень спеціального фонду.

Формування дохідної частини загального фонду здійснюється на основі планових бюджетних асигнувань, виділених на утримання установи. Планування витрат загального фонду здійснюється на основі даних виробничих показників, матеріально-технічної бази, обсягів обслуговування населення. Для обґрунтування витрат на заробітну плату використовується штатний розпис. Він показує перелік штатних підрозділів бюджетної установи, їх офіційні заробітні плати, податкові платежі, надбавки та запланований фонд заробітної плати за місяць та рік. Штатний розпис є додатком до кошторису.

Доходи спеціального фонду бюджетної установи складаються з власних надходжень бюджетної установи та доходів від інших надходжень спеціального фонду. Таким чином, специфіка діяльності бюджетних установ (медицина, культура, освіта тощо) та потреба населення збільшити кількість та якість своїх послуг призвели до появи таких заходів у бюджетних установах, як надання платних послуг, ведення господарської діяльності у межах законодавства та одночасно вони отримують доходи (крім бюджетного фінансування). Такі доходи називаються власними надходженнями. До них відносяться гроші, отримані від надання платних послуг, реалізація продукції, виготовленої в навчальних майстернях, прокат приміщень та обладнання, виконання дослідницьких робіт, а також кошти, отримані як гуманітарна допомога, суми, отримані від підприємств для виконання індивідуальних замовлень та інше. Особливість планування бюджету спеціального фонду полягає в тому, що сума асигнувань на цей фонд походить від надання платних послуг, виробничої діяльності та дослідницької роботи, і величину цього процесу важко передбачити. Зазвичай такі показники формуються на основі даних попередніх періодів.

Кошторис бюджетних організацій є основним фінансовим документом, який дозволяє суб'єктам господарювання отримувати доходи та здійснювати витрати, визначати напрямок використання коштів державного сектору його функцій та цілей відповідно до бюджетних асигнувань.

Витрати здійснюються керівниками бюджетних установ, які мають право отримувати доходи, бюджетні зобов'язання та витрати бюджету такі керівники називаються розпорядниками бюджетних коштів. (стаття 2 Бюджетного кодексу України).

Розпорядники бюджетних коштів відповідно до розміру їхніх прав розподіляються в головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня.

План асигнувань загального фонду бюджету – це щомісячний розподіл бюджетних асигнувань (без урахування бюджетних позик), затверджених у загальному фонді бюджету, скорочена форма економічної класифікації витрат, яка регулює бюджетні зобов'язання на бюджетний період для здійснення платежів за цими зобов'язанням, затвержені в бюджеті загального фонду скорочена форма економічної класифікації бюджетних видатків, яка регулює бюджетні зобов'язання та платежі за цими зобов'язаннями протягом бюджетного періоду.

План надання кредитів із загального фонду бюджету - щомісячне виділення кредитів з бюджету, затверджених у загальному фонді кошторису, за класифікацією кредитування бюджету, який регламентує протягом бюджетного періоду взяття бюджетних зобов'язань та здійснення платежів відповідно до зазначених зобов'язань.

Планування спеціального фонду державного бюджету - щомісячний розподіл бюджетних асигнувань (без урахування власних надходжень бюджетних установ та відповідних видатків), затверджених у спеціальному фонді кошторису, скорочена форма економічної класифікації видатків бюджету або класифікації кредитного бюджету, який регулюється протягом бюджетного періоду, шляхом прийняття бюджетних зобов'язань та платежів,

що базуються на цих зобов'язаннях, з точки зору доходу за кодами класифікації доходів, фінансовим бюджетом та класифікаційним кодом фінансування бюджет за видами боргу, відшкодування класифікаційних кодів бюджетної програми витрат спеціального фонду та бюджетних кредитів та кредитну класифікацію бюджету.

Щомісячний план використання бюджету - це щомісячний розподіл бюджетних асигнувань, затверджених у кошторисі.

Для обґрунтування показників видатків бюджету, що включаються до проекту кошторису, бюджетній установі потрібно подати розрахунки, які є невід'ємною частиною кошторису. Головною умовою є погодження форми розрахунків з головним розпорядником бюджетних коштів [15].

Незалежно від того, як веде облік бюджетна установа (самостійно чи централізовано бухгалтерією), для забезпечення виконання покладених на неї функцій вона складає індивідуальні кошториси, плани асигнувань загального фонду бюджету, плани надання кредитів із загального фонду бюджету, плани спеціального фонду за кожною виконуваною нею бюджетною програмою (функцією). Розрізняють такі види кошторисів (рис. 1.6.).

Рис. 1.6. Види кошторисів доходів та видатків бюджетних установ

Зведені плани асигнувань загального фонду бюджету, зведені кошториси, зведені плани спеціального фонду і зведені плани надання кредитів з загального фонду бюджету - це зведення показників індивідуальних кошторисів, планів спеціального фонду розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, планів надання кредитів з загального фонду бюджету, планів асигнувань загального фонду бюджету, що складаються головним розпорядником для подання Мінфіну і місцевим фінансовим органам. Зведені кошториси затвердженню не підлягають.

Тільки у разі наявності затверджених кошторисів і планів асигнувань бюджетні кошти виділяються бюджетним установам. Установи мають право брати бюджетні зобов'язання на витрачання бюджетних коштів тільки на цілі та в межах, установлених затвердженими кошторисами, планами надання кредитів із загального фонду бюджету, планами спеціального фонду планами асигнувань загального фонду бюджету.

Витрати одиниць витрат відповідають бюджетним асигнуванням та іншим показникам, які передбачені в обмеженій кількості інформації. Під час планування пріоритетом є забезпечення того, щоб керівник бюджету отримував вигоду з виплати заробітної плати. Для цієї кількості працівників уповноважені установи для кадрових агентств погоджуються з фондами оплати праці. Тому, за оцінкою, загальний план розподілу затверджується, а графік персоналу для установи.

Додаткові витрати (придбання обладнання, капітальний ремонт тощо) можуть здійснюватися лише за умови забезпечення коштами невідкладних витрат та за відсутності заборгованості

[8]. Кошториси, плани асигнувань і штатні розклади затверджуються керівниками відповідних установ вищого рівня, за винятком кошторисів, зазначених у пункті 33 Постанови № 228.

Цією ж Постановою № 228 визначено порядок складання, розгляду, затвердження кошторисів, основні вимоги щодо їх виконання та порядок внесення змін.

Формування кошторису - це трудомісткий і важкий процес, що займає багато часу та його формування і затвердження проходить в декілька етапів.

Головною складовою для складання проектів кошторисів є відомості про граничні обсяги видатків бюджету загального фонду на наступний бюджетний рік. Після встановлення граничних обсягів видатків бюджету, для організації роботи, пов'язаної з складанням проектів кошторисів, головні розпорядники бюджетних коштів встановлюють для розпорядників нижчого рівня обсяги видатків, а також термін подання проектів кошторисів, розробляють та подають показники, котрі потрібні для правильного визначення видатків бюджету, забезпечують складання проектів кошторисів на бюджетні програми (функції), що виконуються безпосередньо головними розпорядниками.

На підставі показників проектів кошторисів розпорядників нижчого рівня головні розпорядники формують зведені проекти кошторисів. Впродовж цього ретельно перевіряється доцільність запланованих витрат, правильність розрахунків, повноти надходження доходів або повернення кредитів, правильність їх віднесення до економічної класифікації видатків та класифікації кредитування бюджету встановлення діючих тарифних ставок (посадових окладів), норм, цін, лімітів, а також інших показників відповідно до законодавства.

Головними розпорядниками на основі проектів зведених кошторисів формуються бюджетні запити, що подаються Мінфіну, місцевим фінансовим органам.

В частині надходжень проектів кошторисів зазначаються планові обсяги, що передбачається спрямувати на здійснення видатків бюджету і надання кредитів із бюджету з загального та спеціального фондів проектів відповідних бюджетів.

У процесі складання та затвердження проектів кошторисів залишки бюджетних коштів за спеціальним фондом кошторисів не плануються. На підставі показників, які формуються за кожним джерелом доходів до

бюджету, що плануються на наступний рік визначається Розмір надходжень до спеціального фонду проекту кошторису.

Розмір надходження до спеціального фонду розраховується на основі таких показників:

- обсяг надання платних послуг, а також інші розрахункові показники;
- прогнозне надходження зборів (обов'язкових платежів) до спеціального фонду бюджету;
- прогнозний обсяг повернення коштів до бюджету, які мають цільове призначення.

Дані показників за всіма джерелами власних надходжень і за напрямки їх використання на потреби установи відображаються в проекті кошторису за спеціальним фондом. Розподіл видатків спеціального фонду проекту кошторису проводиться виключно у межах та за рахунок відповідних надходжень, запланованих на цю мету у зазначеному фонді .

Після затвердження державного і місцевих бюджетів проекти зведених кошторисів приводяться у відповідність із показниками цих бюджетів.

Кошториси, плани спеціального фонду, плани надання кредитів із загального фонду бюджету, плани асигнувань загального фонду бюджету, помісячні плани використання бюджетних коштів та плани використання бюджетних коштів затверджуються на протязі 30 календарних днів після затвердження розписів відповідних бюджетів.

Разом із кошторисом затверджуються план асигнувань загального фонду бюджету, план надання кредитів з загального фонду бюджету, план спеціального фонду, план використання бюджетних коштів (крім плану використання бюджетних коштів одержувачів), помісячний план використання бюджетних коштів і штатний розпис установи, включаючи структурні підрозділи, які утримуються за рахунок власних надходжень.

Усі ці документи документи, а також розрахункове обґрунтування показників видатків бюджету і надання кредитів із бюджету, які

включаються до проекту кошторису, подаються в двох примірниках, один із них повертається установі, а інший залишається в установі, керівник якої затвердив кошторис. Мінфін, Державна фінансова інспекція, місцеві фінансові органи кожного року в межах своєї правочинності після прийняття відповідних бюджетів перевіряють правильність складення та затвердження кошторисів, планів асигнувань загального фонду бюджету, планів спеціального фонду, планів використання бюджетних коштів (крім планів використання бюджетних коштів одержувачів), планів надання кредитів із загального фонду бюджету, помісячних планів використання бюджетних коштів [67].

Вивільнені асигнування спрямовуються на проведення інших пріоритетних заходів, що плануються розпорядником, шляхом внесення змін у встановленому порядку до їх кошторисів за рішенням Мінфіну, місцевого фінансового органу на підставі обґрунтованого подання головного розпорядника.

1.3. Звітність як джерело інформації для фінансового аналізу діяльності бюджетних установ

Основним джерелом інформації про діяльність бюджетних установ є звітність.

Фінансові звіти характеризують фінансовий та майновий стан бюджетної установи та відображають результати їх діяльності.

Бюджетна звітність містить інформацію про стан та виконання бюджету бюджетної установи за звітний період, про наявність бюджетної заборгованості рух необоротних активів та запасів, іншу довідкову інформацію.

Метою складання фінансових та бюджетних звітів є надання користувачам повної, правдивої та об'єктивної інформації про фінансовий та

майновий стан бюджетної установи, результати господарської діяльності та виконання кошторисів за звітній період.

Користувачами даних звітів можуть бути фізичні та юридичні особи, які потребують інформації про діяльність бюджетної установи для прийняття рішень. Цими особами можуть бути колективи працівників установ, органи державної статистики, органи виконавчої влади та користувачі відповідно до законодавства.

Принципи складання фінансової звітності:

- автономність - будь-яка установа, яка виступає як окрема юридична особа відокремлена від організацій вищого рівня, в зв'язку із чим майно та зобов'язання організацій вищого рівня не повинні відображатися в фінансовій звітності цих установ;

- безперервна діяльність - активи та зобов'язання установи оцінюються за припущення, що діяльність цих установ буде продовжуватися і надалі;

- періодичність - діяльність установи роз приділяється на певні періоди для підготовки фінансової звітності;

- історична (реальна) собівартість - пріоритет оцінки вартості активів, заснований на витратах на їх виробництво та придбання;

- нарахування та відповідність доходів і витрат - фінансовий результат розглянутого періоду визначається шляхом порівняння доходів звітного періоду із витратами, що були здійснені для отримання цих доходів (доходи і витрати відображають в обліку і звітності в момент їхнього виникнення незалежно від часу надходження і сплати грошей);

- повного висвітлення – звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, які можуть вплинути на рішення, прийняті на її підставі;

- обачності - методи оцінки, що використовують в бухгалтерському обліку, повинні перешкоджати недооціненню зобов'язань та витрат, та завищенню оцінки активів і доходів установи;

- превалювання сутності над формою – операції повинні враховуватися відповідно до їх сутності, не тільки з урахуванням юридичної форми;

- єдиного грошового вимірника - всі операції установи вимірюються та узагальнюються у фінансовій звітності за єдиною грошовою оцінкою, тобто в гривнях.

Особливості фінансової звітності в бюджетних установах такі:

- обов'язковість і державне регламентування, що впливає з характеру затвердження бюджету. Регулювання питань методології звітності про виконання бюджетів та госпрозрахункових операцій бюджетних установ покладено на Державну казначейську службу України та Міністерство фінансів України, яке суворо регламентує склад і порядок складання звітності, розгляд та затвердження. Усі бюджетні установи повинні дотримуватись правил та термінів складання звітності, подавати її в установленому обсязі. Метою цього правила є створення спільних правил бухгалтерського обліку та фінансової звітності для усіх суб'єктів господарювання бюджетного сектору та їх вдосконалення;

- єдність форми та змісту, що дає можливість статистичного групування та зведення її показників;

- методологічна єдність показників, яка забезпечує звіти однаковими методами розрахунку однакових звітних показників, їхнє обов'язкове узгодження з відповідними показниками, затвердженими кошторисами та штатними розписами. Це необхідно для моніторингу виконання кошторису установи на всіх рівнях Державного та місцевих бюджетів;

- простота, ясність, доступність та прозорість звітності, необхідні для широкої участі всіх працівників в управлінні, активізації людського фактору;

- послідовність, яка встановлює на практиці поетапність складання бухгалтерської звітності, а саме необхідність постійного змісту та

форм бухгалтерського балансу і пояснень від одного звітного періоду до іншого.

Основною метою фінансової та бюджетної звітності для бюджетних установ є відображення стану їх активів та результатів діяльності під час виконання кошторису. Тобто фінансові та бюджетні звіти бюджетних установ відображають результати розподілу коштів та майна держави уповноваженими на це суб'єктами відносин у сфері господарювання.

Звітність поділяється за:

- складом - місячна, квартальна, річна;
- обсягом - індивідуальна, зведена;
- місцем подання - Державна казначейська служба, головні розпорядники бюджетних коштів, фінансові органи, Державна податкова служба, соціальні фонди, статистична служба, Рахункова палата та ін.;
- рівнем - до місцевих органів, до загальнодержавних органів;
- охопленням - загальний фонд, спеціальний фонд, узагальнені;
- об'єктами звітності та джерелами даних - фінансова, бюджетна, податкова, соціальна, статистична.

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать установи, засновані на державній власності, і органи, що здійснюють управління майном установ, заснованих на комунальній власності, крім власних звітів, складають і подають зведену фінансову та бюджетну звітність щодо всіх установ, котра належать до сфери їхнього управління.

Усі примірники фінансової та бюджетної звітності мають однакову юридичну силу. Фінансова та бюджетна звітність повинна містити інформацію про усі операції і події, що відбулися у звітному періоді.

Склад, форми, принципи підготовки та подання фінансової звітності в державному секторі з 01.01.2017 встановлює НП(с)БОДС 101 [49] та наказ Міністерства фінансів України від 24.01.2012 р. № 44 «Про затвердження

Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів».[45]

Окрім того, цим документом прописані загальні вимоги до визнання та розкриття елементів фінансової звітності.

Пункт 8 розділу I НП(с)БОДС 101 визначає, що у фінансових звітах надається інформація про активи, зобов'язання, власний капітал, дохід, витрати, грошові потоки суб'єкта держсектора та бюджету.

Фінансова звітність складається з:

- Балансу;
- Звіту про фінансові результати;
- Звіту про власний капітал;
- Звіту про рух грошових коштів;
- приміток до звітів.

Нові форми фінансових звітів наведено в додатках 1-4 до НП(с)БОДС 101. У примітках до фінансової звітності бюджетні установи розкриватимуть інформацію, що не наведена безпосередньо в фінансовій звітності, однак є обов'язковою згідно із відповідними національними стандартами бухгалтерського обліку, а також інформацію, котра містить додатковий аналіз статей звітності, що необхідний для забезпечення її зрозумілості і доречності.

Звітність бюджетних установ поділяється на фінансову та бюджетну. Науковці таку класифікаційну ознаку виокремлюють як поділ звітності за функціональним призначенням.

Бюджетна звітність відноситься до елементів методу бухгалтерського обліку, являє собою заключний етап бухгалтерського узагальнення інформації.

Бюджетна звітність - система узагальнених і взаємопов'язаних показників, які відображають стан виконання бюджету за звітний період в розрізі бюджетної класифікації.

Бюджетна звітність складається згідно з нормативно-правовими актами

Державної казначейської служби України за погодженням з Міністерством фінансів України[95]

Бюджетна звітність - це звітність головних розпорядників коштів, розпорядників 2 і 3 ступенів та відповідних фінансових органів за одержані і використані кошти із бюджету, а також кошти, які надійшли до бюджету.

Основним фінансовим звітом бюджетної установи є Баланс. У річній фінансовій звітності розділи «Витрати» Активу та «Доходи» Пасиву не заповнюються в зв'язку із тим, що усі фактичні видатки та витрати розпорядників бюджетних коштів, проведені у звітному році, а також отримані доходи в кінці звітного року списуються на результат виконання кошторису за звітний рік.

Баланс, як джерело інформації про стан та результати діяльності, для бюджетних установ не надає повної інформаційної насиченості для аналізу та управління, котру ця форма звітності має для комерційних структур. Це можна пояснити в першу чергу тим, що для бюджетних установ головним завданням є не досягнення фінансової результативності, а належне виконання своїх функцій в межах встановленого кошторису витрат, дотримання цільового призначення наданих державою коштів і раціональне їх використання. Тому ключовою залишається бюджетна звітність.

Відповідно до Бюджетного кодексу і інших нормативно - правових актів із питань бюджетних відносин бюджетні установи та організації, основна діяльність котрих фінансується за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, за результатами своєї діяльності складають і подають фінансову та бюджетну звітність про виконання кошторисів установі вищого рівня та органу казначейства, у якому вони обслуговуються [30].

Зведені показники звітів про виконання бюджету подаються головними управліннями казначейства до Державної казначейської служби України. Казначейство узагальнює отриману інформацію та подає Верховній Раді України, Президенту України, Кабінету Міністрів України, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів України звіти про виконання закону про державний

бюджет [49].

Фінансові та бюджетні звіти повинні містити інформацію про всі комерційні операції, відображені в бухгалтерському обліку. На перший погляд, очевидно, що фінансові звіти за своїм складом набагато простіші, ніж бюджетні. Проте слід зазначити, що до основних фінансових звітів бюджетних установ доповнюють 14 форм додаткових звітів, реєстрів та довідок, що розкривають елементи фінансової звітності.

Важливим джерелом інформації для фінансового аналізу діяльності бюджетних установ є пояснювальна записка, яка розкриває деякі елементи фінансової та бюджетної звітності, в тому числі:

- динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості, зокрема простроченої;
- причини виникнення простроченої дебіторської і кредиторської заборгованості;
- причини наявності незареєстрованих в органах Державного казначейства України фінансових зобов'язань;
- причини виникнення простроченої кредиторської заборгованості;
- причини взяття зобов'язань без відповідних бюджетних асигнувань;
- дані про порушення бюджетного законодавства, зафіксованого органами Державної казначейської служби;
- інвентаризаційні різниці та їх урегулювання.

Головні розпорядники державних або місцевих бюджетних коштів можуть призначати розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, які знаходяться у рамках їх управління, додаткові довідки до пояснювальної записки і отримувати від них додаткову інформацію.

Форми звітності та пояснювальні записки підписуються керівниками і головними бухгалтерами. При відсутності таких підписів фінансова та бюджетна звітність вважається недійсною.

Подання фінансової та бюджетної звітності супроводжується листом, у

якому вказується перелік форм фінансової та бюджетної звітності, які подаються, та їх обсяг (кількість аркушів за кожною формою).

Дані фінансової і бюджетної звітності розпорядників і одержувачів бюджетних коштів перевіряються в частині відповідності аналогічним даним, відображеним в бухгалтерському обліку органів Державної казначейської служби України. Така процедура спричинена тим, що дані бухгалтерського обліку органів казначейства України за операціями із обслуговування кошторисів, що формуються в інформаційній системі казначейської служби, вважаються остаточними. Всі примірники фінансової та бюджетної звітності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів до подачі розпорядникам бюджетних коштів вищого рівня або іншим користувачам повинні бути перевірені та завізовані відповідним органом Державної казначейської служби України, засвідчені підписом, печаткою чи штампом на кожній сторінці всіх форм фінансової та бюджетної звітності і форм щодо розкриття елементів фінансової та бюджетної звітності.

З метою забезпечення своєчасного складання звіту про виконання Державного бюджету України:

1. Міністерство фінансів України визначає механізми подання звітів Казначейством.

2. Управління Державного казначейства встановлюють терміни подання річного звіту своїм підвідомчим органам та установам, котрі вони обслуговують, для забезпечення своєчасного подання Державному казначейству України.

3. Відділення Державного казначейства встановлюють строки подання річної звітності бюджетним установам, організаціям і іншим одержувачам, котрим вони здійснюють оплату рахунків, із таким розрахунком, аби забезпечити своєчасне подання (підтвердження).

Звітність бюджетних установ як узагальнення даних про виконання кошторису доходів та видатків і інформація щодо дотримання встановленого плану за звітний період, стає інформаційним забезпеченням для

встановлення раціонального та цільового використанням державних фінансів. Головні розпорядники бюджетних коштів затверджують строки подання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами, які належать до сфери їх управління, із таким розрахунком, щоб вони вкладались в терміни подання звітності до органів Казначейства з урахуванням строків, установлених нормативно-правовими актами.

Інформацію щодо суб'єктів подання квартальної звітності та органів, які її отримують, наведено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3.

Принципи подання фінансової звітності

Хто та яку звітність подає	Орган, якому подається звітність
Розпорядники та одержувачі бюджетних коштів - квартальну звітність у повному обсязі	Органи Казначейства та розпорядники бюджетних коштів вищого рівня
Міністерства, головні розпорядники коштів державного бюджету - зведену квартальну звітність	Казначейство України та Рахункова палата
Головні розпорядники коштів місцевого бюджету - зведену квартальну звітність	Органи Казначейства
Одержувачі бюджетних коштів - квартальну бюджетну звітність	Органи Казначейства та розпорядників бюджетних коштів вищого рівня

Висновки до розділу 1

Опрацювання наукових праць та нормативно-правових актів, які характеризують досліджувану категорію дозволило здійснити наступні висновки:

1. Визначено мету та основні функції бюджетної установи. Зокрема, було встановлено, що на бюджетні установи усіх рівнів та сфер діяльності припадає найбільша частка бюджетних коштів. Відповідно до Бюджетного кодексу України, бюджетна установа - це орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади,

органами влади чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок державного чи місцевих бюджетів. Мета діяльності бюджетних установ неотримання вигоди від фінансової діяльності, а надання послуг; нематеріальні послуги на відміну від будь-якої готової продукції, не є носіями матеріальної субстанції та не оприбутковуються на склад. Об'єктами аналізу діяльності бюджетних установ є господарські засоби за складом і розміщенням, за джерелами їх формування і призначенням у процесі невиробничого споживання.

2. Кошторис є основним фінансовим документом, що складається бюджетними установами, в ньому показано суми асигнувань та порядок фінансування. Кошторисне фінансування - це така форма фінансування, при якій кошти надаються безповоротно та безвідплатно. Бюджетні установи перебувають на повному фінансуванні з бюджету на основі фінансових планів - кошторисів. Бюджетний кошторис має такі дві складові – загальний фонд та спеціальний фонд. Разом з кошторисом складаються план асигнувань загального фонду кошторису, план спеціального фонду за кожною виконуваною бюджетною програмою, штатний розпис установи. Установам виділяються асигнування лише за наявності затверджених кошторисів, планів асигнувань загального фонду, планів надання кредитів із загального фонду, планів спеціального фонду. Підставою для складання проектів кошторисів є відомості про граничні обсяги видатків та надання кредитів з бюджету загального фонду бюджету проекту відповідного бюджету на наступний бюджетний рік.

3. Для управління державним сектором потрібен постійний потік інформації про державні доходи і бюджетні видатки установ про фактичні та касові видатки, про потребу у коштах для здійснення основної діяльності тощо. Збір, обробка та узагальнення інформації є однією з головних функцій бухгалтерського обліку бюджетних органів. Подальший аналіз даної, порівняння отриманої інформації та прогнозування можливих шляхів покращення показників становлять суть фінансового аналізу.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ДІЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

2.1. Мета і завдання фінансового аналізу бюджетних установ.

Аналіз - це одна з найважливіших управлінських функцій, яка стоїть на одному рівні із організацією, плануванням, контролем та обліком. В умовах жорсткої бюджетної політики та постійної економії бюджетних коштів існує постійна необхідність пошуку резервів підвищення ефективності їх використання. Актуальності набуває проблема вивчення методів економічного аналізу виконання кошторису бюджетних установ, та розробка способів впровадження такої методики в практичну діяльність бюджетних установ. Створення системи ефективного бухгалтерського обліку та економічного аналізу бюджетних установ є одним із важливих завдань у відповідності до затверджених нормативно-правових документів на рівні центральної виконавчої влади, таких як Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі, Стратегія розвитку системи управління державними фінансами.

Фінансовий аналіз можна розглядати як певну систему спеціальних знань, спрямовану на вивчення причинно-наслідкових взаємозв'язків між фінансовими відносинами, фінансовими ресурсами та грошовими потоками для здійснення оцінки стану та перспектив життєдіяльності певного суб'єкта господарювання.

У наукових джерелах не сформовано єдиного погляду на те, яке місце фінансовий аналіз займає в системі управління. Деякі дослідники вважають, що аналіз, і зокрема фінансовий аналіз, повинен стати однією з головних управлінських функцій. Інші дослідники дотримуються думки, що існує нагальна потреба в оцінці та аналізі на кожному етапі управління.

Фінансовий аналіз слід відокремити як незалежний напрям досліджень, як окрему систему, так як його елементи можна спостерігати на кожному з

етапів стратегічного управління: починаючи визначенням стратегічних цілей та закінчуючи реалізацією стратегії та оцінюванням її ефективності.

Залежно від об'єктів, розрізняти внутрішній та зовнішній фінансовий аналіз. Деякі вчені розділяють його на макроекономічний і мікроекономічний.

Суб'єкти внутрішнього аналізу - це фінансовий відділ, бухгалтер, керівники структурних підрозділів, центр управління персоналом та інші службові особи, до функціональних обов'язків яких належать керівні і аналітичні функції.

Суб'єкти зовнішнього фінансового аналізу - це аудиторських фірм, сторонні аналітики, фінансові інститути, оцінювачі, інвестори, кредитори, постачальники, клієнти, комерційні банки, консалтингові компанії.

Зовнішній фінансовий аналіз проводиться аудиторськими фірмами, сторонніми аналітиками, фінансовими інститутами, оцінювачами, інвесторами, кредиторами, постачальниками, клієнтами, комерційними банками, консалтинговими компаніями.

Внутрішній фінансовий аналіз здійснюється аналітиками, бухгалтерами та фінансистами установи. Проведення фінансового аналізу є основою та передумовою для прийняття управлінських рішень щодо формування, накопичення та використання фінансових ресурсів установи, покращення їх руху, поточного та довгострокового планування діяльності в установі.

Фінансовий аналіз можна розглядати за такими основними напрямками:

- забезпечення системи фінансової звітності, яка б об'єктивно відображала процеси та забезпечувала контроль фінансового стану установи.
- оцінювання фінансових потреб установи;
- розподіл потоків грошових коштів залежно від конкретних планів, визначення додаткових обсягів залучення фінансових ресурсів і каналів їх отримання;

Внутрішній фінансовий аналіз дозволяє:

- знаходити резерви покращення фінансового стану установи; нарощувати фінансові результати установи;
- об'єктивно оцінювати раціональність використання фінансових ресурсів як головного виду всіх ресурсів установи;
- забезпечувати оптимальний виробничий та соціальний розвиток колективу за рахунок використання виявлених в ході фінансового аналізу резервів;

Предметом фінансового аналізу є: фінансово-господарські процеси та операції економічний потенціал і фінансовий стан установи; фактори, що обумовлюють результати і ефективність фінансово-господарської діяльності.

Фінансовий стан бюджетної організації - це комплексне поняття, що є наслідком взаємодії усіх складових системи фінансових відносин бюджетної установи, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів та характеризується системою показників, які відображають надходження, наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів спеціального і загального фонду.

Основними завданнями які покладені на аналіз фінансового стану бюджетної організації є:

- дослідження фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу), забезпечення організації власними оборотними коштами;
- об'єктивне оцінювання динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стабільності організації; оцінювання становища суб'єкта господарювання на ринку та кількісне оцінювання його конкурентоспроможності;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Об'єктами фінансового аналізу бюджетних установ є стан і розвиток бюджетних установ, наявність, розміщення та використання бюджетних коштів, матеріально-технічних ресурсів і наслідки їх діяльності. Сукупність об'єктів фінансового аналізу визначає його предмет. Для бюджетних установ

притаманним є те, що предметом споживання у бюджетних установах виступають не самі речі, а процес виробництва корисного ефекту діяльності установи, що забезпечує різні потреби кожного члена суспільства. В установах охорони здоров'я це передусім процес лікування та організація профілактичних заходів, в школах - навчання учнів, в дитячих закладах - догляд за дітьми та їх виховання, у наукових установах - фундаментальні наукові дослідження, виробництво нових знань, розроблення на їх основі науково-технічних новацій і впровадження останніх у виробництво.

Основними завданнями, для вирішення яких необхідно проводити фінансовий аналіз бюджетних організацій є:

- максимізація доходів;
- активізація структури капіталу та забезпечення його фінансової діяльності;
- побудова ефективного механізму управління бюджетної організації;
- використання бюджетною організацією ринкових механізмів залучення фінансових коштів.

Метою фінансового аналізу є всебічне підсилення впливу продуктивних сил і виробничих відносин на розвиток установи та покращення показників його роботи.

Визначення мети господарської діяльності як об'єкта аналізу дає можливість одночасно визначити характер та обсяг роботи бюджетної установи, а також прийняти кращі управлінські рішення для підвищення ефективності пропонованих послуг.

Головне завдання фінансового аналізу - підвищення ефективності господарської діяльності, раціоналізація використання виробничого потенціалу, економія ресурсів, удосконалення системи управління установою.

У процесі здійснення фінансового аналізу із головного завдання можна сформулювати завдання конкретні:

1. визначення реальності і обґрунтованості потреби суспільства в послугах бюджетних та продукції наукових установ, необхідності і частоти їхньої зміни, реальності норм споживання матеріальних, трудових та грошових ресурсів;
2. надання об'єктивної оцінки виконання повноти забезпечення потреб суспільства в послугах бюджетних і продукції наукових установ, визначення відхилень від плану (бажаного рівня) та тенденцій у розвитку господарства;
3. оцінювання ефективності використання ресурсів, виявлення факторів та вимірювання їхнього впливу на відхилення фактичних результатів від планових завдань;
4. вияв та вимірювання невикористаних резервів, що дозволяють ефективно використовувати ресурси;
5. відпрацювання заходів щодо використання виявлених резервів й удосконалення економічної роботи та здійснення контролю за впровадженням цих заходів у роботу бюджетної установи.

Основні завдання фінансового аналізу є загальними для усіх бюджетних установ і виконуються у разі всебічного вивчення їхньої діяльності. Перелік завдань може бути доповнений і конкретизований за сферами діяльності, за видами ресурсів і за окремими господарськими ситуаціями.

При формуванні системи показників потрібно брати до уваги особливості звітності бюджетної організації. Особливо детально потрібно розглянути процес формування доходів бюджетної установи за двома фондами - загальним та спеціальним.

Некомерційний характер бюджетних установ обумовлює головну мету їхньої діяльності не як отримання прибутку і його розподіл, а як досягнення культурних, наукових, освітніх, благодійних та інших суспільно - корисних цілей. Таким чином основним стимулом діяльності їхніх менеджерів стає служіння громадським цілям.

Для оцінки діяльності бюджетних установ розробляються показники результативності, які поділяються на чотири основні групи.

1. Показник витрат, що відображає загальні кількісні характеристики діяльності бюджетної установи, у тому числі й обсяги фінансування, що в подальшому використовуються при визначенні інших показників результативності.

2. Показник продуктивності - це показник кількості вироблених одиниць продукції, наданих послуг або кількість споживачів, яка була обслугована державною установою в рамках програми.

3. Показник ефективності, який оцінює витрати або суму інших ресурсів на одиницю продукту. Він є інструментом, який відображає, наскільки державні послуги надаються за рахунок найменших витрат. Однак цей показник не відображає, наскільки повно задовольняються потреби діяльності за бюджетною програмою, яка на них направлена.

4. Показник результату, який відображає співвідношення результатів за програмою з кількістю зайнятих у ній працівників.

Значення аналізу надходжень і використання коштів за загальним і спеціальним фондами визначається тим, що за його допомогою здійснюється контроль за правильністю їхнього утворення, а також вишуковуються резерви по зміцненню матеріально-технічної бази установи і додаткових фінансових ресурсів.

Задачі аналізу:

- оцінка виконання кошторисних призначень;
- оцінка виконання плану за основними показниками кожного виду надходжень за спеціальним і загальним фондами;
- розрахунок впливу факторів на відхилення по основних результативних показниках;
- розробка заходів щодо усунення виявлених у результаті аналізу недоліків і заходів щодо вишукування джерел утворення й ефективного використання коштів за спеціальним і загальним фондами;

- контроль правильності утворення дохідної і видаткової частини кошторису, перевірка своєчасності і повноти нарахування і перерахування податків у державний бюджет.

Джерелами інформації для аналізу є:

- звіт про виконання кошторису доходів і витрат по спеціальному і загальному фонду, як індивідуальний (по кожному виду джерел), так і зведений;

- дані бухгалтерського обліку, ревізій та перевірок.[94]

Методи фінансового аналізу бюджетної організації - це комплекс науково-методичних інструментів та принципи дослідження фінансового стану бюджетної організації.

Неформалізовані методи аналізу базуються на описі аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях.

До формалізованих методів фінансового аналізу належать ті, в основі яких лежать жорстко формалізовані аналітичні залежності.

Використання видів, прийомів та методів аналізу для конкретних цілей визначення фінансового стану бюджетної організації в сукупності становить методологію та методику аналізу.

Фінансовий аналіз здійснюється за допомогою різних моделей:

Фінансовий аналіз здійснюється за допомогою різних моделей:

- дескриптивні моделі - на основі використання інформації з бухгалтерського обліку (система аналітичних коефіцієнтів);

- предикативні моделі є моделями передбачуваного, прогнозного характеру (точки критичного продажу);

- нормативні моделі - це моделі, які дозволяють порівнювати фактичні результати діяльності підприємства з нормативними (розрахованими на основі стандарту).

Основою економічного та фінансового аналізу є відкриття, оцінка та прогнозування впливу факторів на зміну показників ефективності.

Фактор - це те, що викликає певне явище або процес, визначає його характер або одну з основних рис. Усі фактори, що впливають на систему та визначають його поведінку, взаємопов'язані та взаємопов'язані. [89]

Серед багатьох форм зв'язку важливу роль відіграє причина, сутність якої полягає в породженні одного явища іншим. Такі явища називаються детермінованими або причинно-наслідковими. Ознаки, що характеризують причину, називають факторами; якщо ж вони характеризують наслідки, то їх називають результатами. Сукупність пов'язаних факторів і результативних ознак - це факторна система. Факторний аналіз - це методика комплексного й системного вивчення та вимірювання впливу факторів на величину результатних показників.[42]

Для проведення аналізу фінансово-господарської діяльності бюджетної організації можливо застосовувати наступний алгоритм:

Перший етап:

Вибір об'єкта, мети дослідження, постановка задачі і вибір методів проведення аналізу.

Об'єкт - бюджетна організація.

Ціль - аналіз фінансового стану бюджетної організації, оцінка економічних показників діяльності, динаміка їхньої зміни.

Постановка задачі - підвищення ефективності діяльності бюджетної організації.

Другий етап:

Вибір основних показників роботи бюджетної організації.

Третій етап:

Збір інформації та оцінка її вірогідності, відбір даних. Інформаційним забезпеченням фінансового аналізу є:

1. дані фінансової звітності;
2. планова інформація;
3. дані статистичної звітності;
4. нормативна інформація;

5. експертна інформація.

Четвертий етап:

Безпосередній аналіз фінансово-господарської діяльності.

Аналіз діяльності бюджетної установи розпочинається з оцінки загального фінансового стану. Першочергово проводиться аналіз доходів за спеціальним і загальним фондами, аналізується динаміка фінансування діяльності, а також витрати. Аналізується склад і структура балансу, ліквідність балансу, фінансова стабільність, ліквідність і платоспроможність, ділова активність.

П'ятий етап. Виявлення «вузьких» місць і пошук резервів з підвищення ефективності роботи бюджетної організації.

Шостий етап. Визначення найбільш перспективних видів діяльності бюджетної організації на основі отриманих результатів.

Сьомий етап. Розробка заходів, що сприяють підвищенню ефективності роботи бюджетної організації і подальшого контролю за їх виконанням.

Кожен етап даного алгоритму дослідження фінансового стану бюджетної установи можна розглядати як самостійний блок, який вимагає більш глибокої деталізації і пророблення. Результати, котрі отримані на кожному з етапів, можуть мати економічне значення як самі по собі, так і для використання в якості вихідних даних для подальшого аналізу.

Аналіз фінансового стану бюджетної організації можливо проводити, використовуючи традиційний аналіз, враховуючи особливості бюджетних організацій.

Застосування управлінського аналізу в бюджетних установах є логічним продовження фінансового аналізу. Фінансовий аналіз що являє собою сукупністю аналітичних процедур, які ґрунтуються, як правило, на загальних методах, призначених для оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання.

Під час управлінського аналізу застосовуються різні методи, що зумовлено широким колом завдань, для вирішення яких він спрямований.

Методи управлінського аналізу поділяються на соціологічні та аналітичні.

Соціологічні методи включають в себе:

- метод опитування (орієнтований на отримання інформації від безпосередніх учасників дослідження);
- метод спостереження (орієнтований на досить тривалий збір інформації, що проводиться одночасно з розвитком вивчених проблем);
- метод експерименту (орієнтований на перевірку життєздатності досліджуваної проблеми);
- метод аналізу документів (орієнтований на використання повного змісту інформації, яка може міститися в документі).

Аналітичні методи включають:

- метод порівняння (порівняння порівняльних показників для визначення відхилень від запланованих показників, встановлення їх причини та виявлення резервів);
- метод балансу (порівняння взаємозалежних показників з метою з'ясування та вимірювання їх взаємовпливу, а також обчислення резервів для підвищення ефективності виробництва);
- індексний метод (розбиття абсолютних і відносних відхилень індикатора узагальнення, що використовується при вивченні складних явищ, окремі елементи яких не можна виміряти);
- статистичний метод (відображення цифрових індикаторів, що характеризують хід різних процесів, стану об'єктів з періодичністю, встановленої для цілей дослідження);
- метод елімінування (розподіл впливу одного фактора на загальні показники організаційної діяльності);
- графічний метод (засіб ілюстрування процесів, обчислення ряду показників, розробка результатів аналізу);
- функціонально-вартісний аналіз (вибір найбільш оптимальних варіантів, що визначають рішення в поточному або запланованому стані).

Рішення багатьох стратегічних завдань управлінського аналізу базується на використанні економіко-математичного моделювання, побудови імітаційних моделей та систем, що забезпечує можливість прогнозування фінансових результатів з точки зору невизначеності та ризику. Розвиток інформаційних технологій дозволяє використовувати імітаційне моделювання для аналізу управління для вирішення погано структурованих завдань. Таким чином, за допомогою моделювання в бюджетних установах існує можливість експериментувати з фінансовими процесами в умовах неможливості або невідповідного здійснення цього на реальному об'єкті.

2.2. Аналіз джерел фінансування бюджетної установи та її майна.

Згідно з Бюджетним кодексом України [8] бюджетні установи - органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими.

Бюджетні установи, на відміну від усіх інших суб'єктів економіки, являють собою первинну ланку галузей, котрі відносяться насамперед до сфери надання соціальних послуг (послуг не невиробничого характеру). Однак разом із тим, через дані структури кожного дня здійснюється рух коштів, що забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів між різними верствами населення, з метою реалізації визначених для кожною з цих установ функцій [4]. Слід зазначити, що основним джерелом коштів бюджетних установ є державний та місцевий бюджети. Фінансування - це процес виділення коштів на видатки на основі кошторису. Саме тому варто детальніше розглянути сутність бюджетного фінансування.

У відповідності до статті 2 пункту 6 Бюджетного кодексу «бюджетне асигнування - повноваження розпорядника бюджетних коштів, надане відповідно до бюджетного призначення, на взяття бюджетного зобов'язання

та здійснення платежів, яке має кількісні, часові та цільові обмеження» [1].

Згідно Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 року за № 309 (зі змінами і доповненнями) «бюджетне фінансове зобов'язання – зобов'язання розпорядника бюджетних коштів (одержувача бюджетних коштів) сплатити кошти за будь - яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, тобто - бюджетна кредиторська заборгованість та/або попередня оплата, яка передбачена законодавством» [60].

За допомогою бюджетного фінансування створюються грошові відносини між державою та суб'єктами господарювання усіх форм власності, щодо управління коштами на підвищення рівня життя, задоволення суспільних потреб та реалізації інших державних заходів. Своєчасність і повнота фінансування значною мірою залежать від рівня наповненості бюджетних коштів.

Бюджетні установи фінансуються з бюджету, що забезпечує їм необхідні асигнування.

Розподіл бюджету є повноваженням розпорядника бюджету відповідно до розподілу бюджету для виконання бюджетних зобов'язань та здійснення платежів з кількісними, часовими та цільовими обмеженнями [8].

Бюджетне фінансування базується та здійснюється на основі наукових принципів [13; 5; 43].

Враховуючи сутність бюджетного фінансування, його внутрішні якісні характеристики, можна зазначити, що в основу процесу фінансування бюджетних установ покладено такі основні принципи (табл. 2.1.):

Таблиця 2.1.

Принципи фінансування бюджетних установ

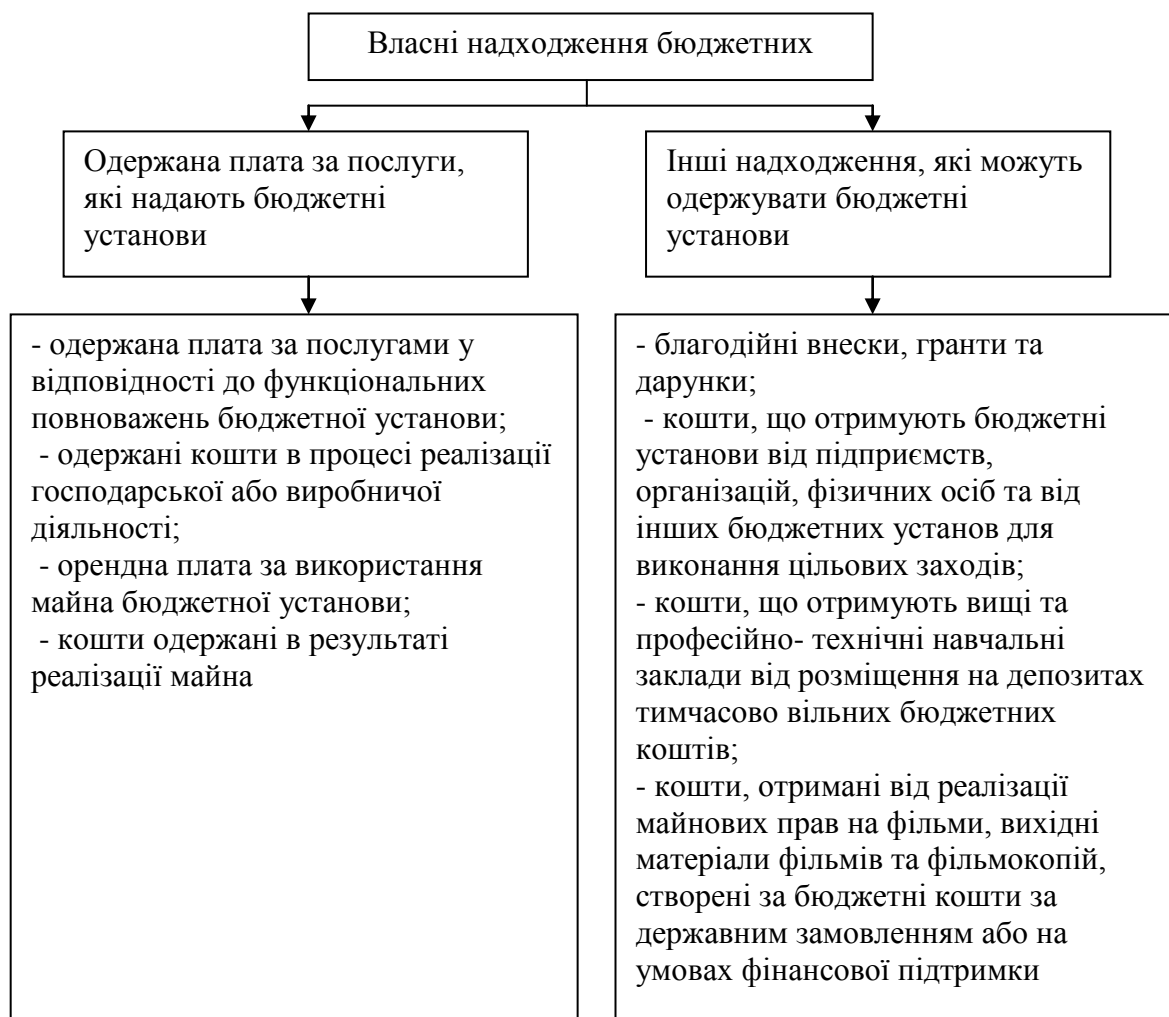
Принципи бюджетного фінансування	Безповоротність - бюджетні кошти, надані відповідним розпорядникам та отримувачам, використані на фінансування економіки, соціально-культурної сфери, соціального захисту населення, управління, оборони тощо не потребують повернення та прямого відшкодування
	Безоплатність - відсутність плати за виділені з бюджету кошти.
	Плановість - бюджетні кошти держави виділяються відповідно до закону про державний бюджет на плановий рік. Видатки місцевих бюджетів фінансуються на основі рішень місцевих рад про відповідний бюджет.
	Цільовий характер бюджетного фінансування - бюджетні видатки здійснюються виключно за цільовим призначенням відповідно до фінансових актів держави та фінансових планів суб'єктів бюджетних відносин.
	Ефективного і повного використання коштів - характерний одержанням максимального результату при мінімальних витратах грошових коштів при повному їх використанні
	Публічність й прозорість - оприлюднення показників звітів про виконання фінансових планів у частині використання бюджетних коштів їх розпорядниками та отримувачами, а також відкритому прийнятті відповідних рішень
	Справедливість і неупередженість – бюджетне фінансування здійснюється на засадах справедливого й неупередженого розподілу бюджетних ресурсів між усіма без виключення розпорядниками і отримувачами коштів
	Контрольованість - використання всіх наявних видів, форм і методів бюджетного контролю стосовно кожного розпорядника й отримувача бюджетних коштів

Розглядаючи розподіл доходів бюджетних установ, слід зазначити, що вони безпосередньо пов'язані з розподілом бюджетних надходжень і, відповідно до Бюджетного кодексу, поділяються на загальний та спеціальний фонд. Самі бюджетні установи здійснюють фінансову діяльність лише відповідно до бюджету, який є фінансовим планом бюджетної установи на певний період, який містить усі доходи та витрати цієї установи. Відповідно до розподілу доходів державного бюджету можна виділити два типи доходів бюджетних установ:

1. Доходи від загального бюджетного фонду;
2. Доходи від спеціального бюджетного фонду.

Що стосується доходів загального фонду, то цей дохід складається з державних коштів загального фонду державного бюджету або місцевих бюджетів для забезпечення їх безперервної роботи [27]. Окрім коштів, що надходять безпосередньо з бюджетів різних рівнів, також є доходи самих

бюджетних установ та доходів від інших надходжень спеціальних фондів. Більш детально, структура власних надходжень бюджетних установ представлена на рисунку 2.1.

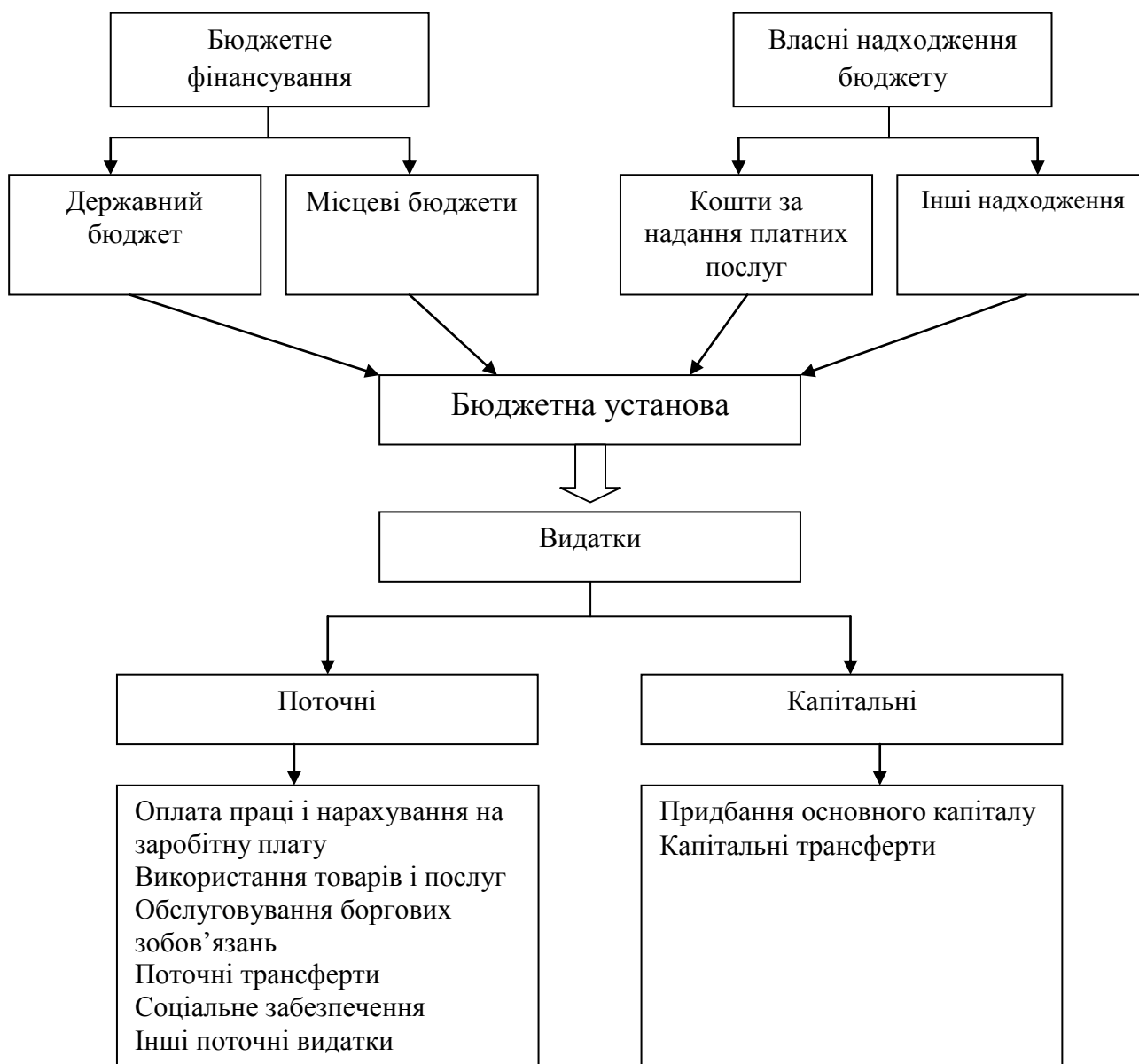

Рис. 2.1. Власні надходження бюджетних установ.

Необхідно відзначити що перелік власних бюджетних доходів, чітко регламентований Бюджетним кодексом України. При розробці кошторису бюджетної установи на рік, обов'язково враховуються розрахунки видатків, в основу яких покладено показники надання певних видів платних послуг, у відповідності до їх обсягів та розмірів плати. Ці розрахунки служать основою для планування необхідного доходу за період на певний період, за кожним окремим джерелом, з урахуванням особливостей діяльності конкретної бюджетної установи, з розподілом доходів за кожен місяць. При розрахунку

очікуваних доходів враховуються фактичні показники попереднього бюджетного періоду(року).

Основні джерела формування і напрями використання коштів бюджетних установ представлено на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Джерела формування і напрями використання коштів бюджетних установ

На даний час роль основної форми бюджетного фінансування надається кошторисному, оскільки саме з його використанням здійснюється переважна більшість видатків бюджетів, забезпечується функціонування виробничої та соціальної інфраструктур, оборони й управління.

Кошторис - основний плановий фінансовий документ, який визначає цільове направлення, обсяг, і щоквартальний розподіл коштів, які направляються із бюджету на утримання установ [19];

Вивчаючи поняття «кошторисне фінансування», значна більшість вітчизняних вчених визначають його з точки зору забезпечення витрат бюджетних установ за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів. Проте даний підхід недостатньою мірою відображає сучасну практику функціонування зазначених закладів, оскільки, ринкові засади передбачають принципово інші, ніж раніше, підходи до організації фінансового забезпечення діяльності бюджетних установ, що характеризується поєднанням бюджетного фінансування з розвитком послуг і виконанням робіт за договорами з підприємствами та організаціями на платній основі.

На сучасному етапі бюджетний заклад є суб'єктом господарювання, якому надається право мобілізувати кошти шляхом надання платних послуг і здійснення іншої підприємницької діяльності, дозволеної діючим законодавством. Власні надходження, що надходять до бюджетної установи, включаються до спеціального фонду кошторису і використовуються на потреби за цільовим призначенням.

Основними джерелами позабюджетних коштів є кошти за надання платних (договірних) послуг та спонсорські кошти, такі кошти на протязі останніх років набувають широкого використання у вітчизняних бюджетних установах. Однією із форм фінансування соціальних проектів та цільових програм бюджетних установ може бути фандрайзинг, що представляє собою спеціально організований процес збору коштів на реалізацію проектів неприбуткових організацій.

Фінансування бюджетних установ на основі фандрайзингу здійснюється за допомогою наступних інструментів:

- гранту;
- безпроцентної поворотної фінансової допомоги (поворотного гранту);

- оплати послуг на договірній основі з приводу проведення семінарів,
- досліджень для неприбуткової організації фандрайзинговими компаніями.

Кошторисне фінансування передбачає виділення коштів з бюджету на основі кошторису за наступними принципами:

- плановість;
- цільовий характер виділення коштів;
- виділення коштів залежно від фактичних показників діяльності установи;
- підзвітність.

Значення принципу плановості полягає в тому, що фінансування здійснюється у межах асигнувань на підставі установленого плану, плановим документом котрого є кошторис. Проте відповідно до цього принципу слід розуміти, що бюджетне фінансування не може бути віднесене на заплановані заходи, оскільки принцип розподілу коштів залежно від фактичної ефективності установи означає, що фінансування бюджетної установи базується на оцінках, але не автоматично за планом, але з урахуванням реальних потреб установи. Це запобігає переоцінці планових платежів для отримання більшої суми фінансування.

Принцип цільового розподілу коштів означає, що виділені кошти (крім деяких винятків) можуть бути спрямовані лише на цілі, для яких ці кошти були передбачені в кошторисі. Також цільова природа дозволяє фінансовій організації контролювати раціональність та ефективність використання коштів.

Принцип підзвітності означає, що установи і організації, які фінансуються на основі кошторису, повинні подавати обов'язкову звітність фінансуючим організаціям про реальне використання отриманих бюджетних асигнувань.

Кошторисне фінансування має ряд переваг та недоліків. Серед основних переваг такого фінансування можна підкреслити той факт, що це допомагає забезпечити послідовність надходжень та витрат бюджету. Крім того, бюджетне фінансування передбачає жорсткий та постійний фінансовий контроль над витрачанням коштів.

Проте варто пам'ятати, що фінансування, засноване на кошторисі доходів та видатків, також має багато істотних недоліків. У розрахунковому методі відсутні стимули, які призводять до раціонального та ефективного управління. Цей метод не передбачає зв'язку між рівнем фінансування бюджетної установи та результатами його діяльності. Таким чином фінансування надається лише мережі бюджетних установ, а не враховуються надані ними послуги. У деяких випадках бюджетне фінансування може використовуватися в межах бюджетної організації та комерційної діяльності, відповідно до якої ця бюджетна установа буде суб'єктом господарської діяльності. Організація має право надавати платні послуги та здійснювати інші види підприємницької діяльності, що дозволено застосовним законодавством. Отримані кошти включаються до спеціального фонду та використовуються за призначенням.

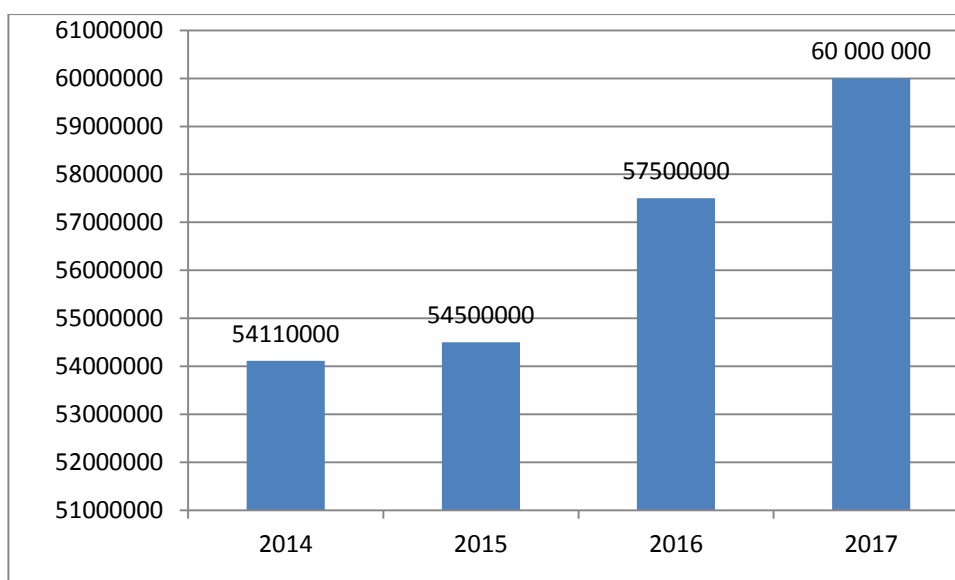
Можна відзначити, що оскільки закон передбачає зв'язок джерел коштів спеціального фонду з напрямками їх використання та, відповідно, установи не можуть вільно розпоряджатися коштами, заробленими на власний розсуд, тобто практично там немає фінансової автономії бюджетних установ.

Розглядаючи доходи місцевих бюджетів як окрему економічну категорію, можна проаналізувати, що вони виражають сферу економічних відносин суспільства, що пов'язано з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів регіонального рівня і використовується місцевими органами влади для забезпечення поточних та майбутніх завдань для розвитку регіону. Більша частина сільського бюджету відповідно до поправок до Бюджетного кодексу складається з міжбюджетних трансфертів

субвенцій, доходів загального та спеціального фондів. Субвенції згідно зі статтею «Міжбюджетні трансферти» Бюджетного кодексу України, надаються з районного бюджету на утримання дошкільних навчальних закладів, культурних будівель та бібліотек, доходи загального фонду сільського бюджету включають доходи, визначені відповідно до пункту 1 статті 65 Бюджетного кодексу України : акцизний збір на продаж суб'єктами господарювання з роздрібного продажу підакцизних товарів у розмірі 5%; місцеві податки: податок на майно, транспортний податок, оплата землі, єдиний податок, єдиний податок на сільськогосподарських товаровиробників, екологічний податок, державна мито що підлягає сплаті за місцем розгляду та оформлення документів Доходи спеціального фонду сільського бюджету включають доходи, визначені в ст.79.1 Бюджетного кодексу України е, а саме: кошти від компенсації за втрати сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва; 70% грошових штрафів за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок економічної та іншої діяльності; орендні платежі за майно бюджетних установ. [55]

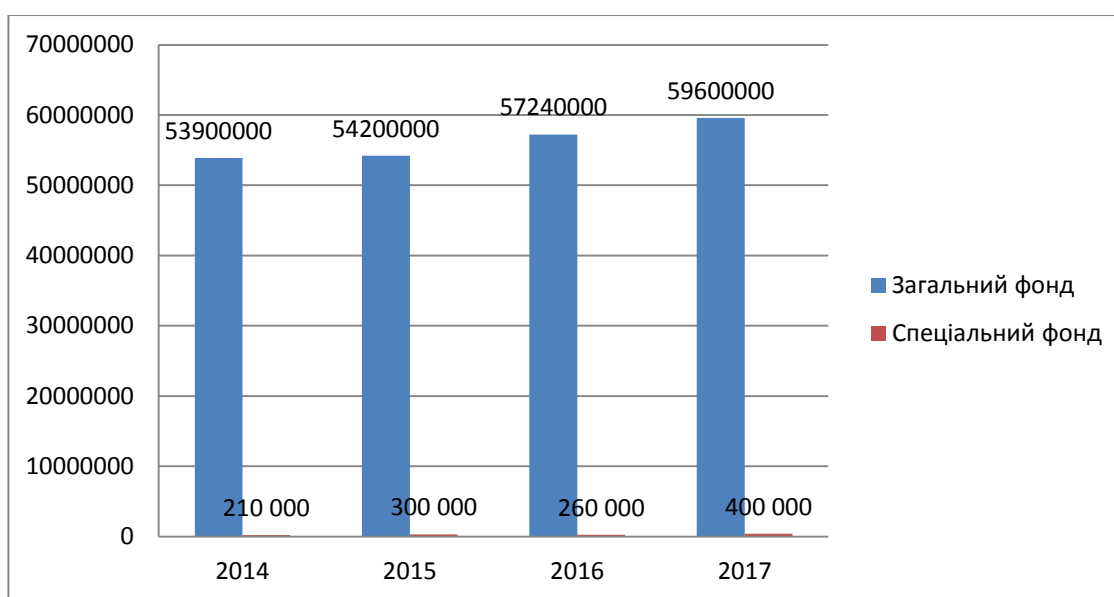
Доходи Великогаївської сільської ради формуються за рахунок надходжень загального та спеціального фондів.

На рис. 2.3. представлено динаміку доходів Великогаївської сільської ради за 2014–2017 рр., де спостерігається тенденція до їх збільшення.

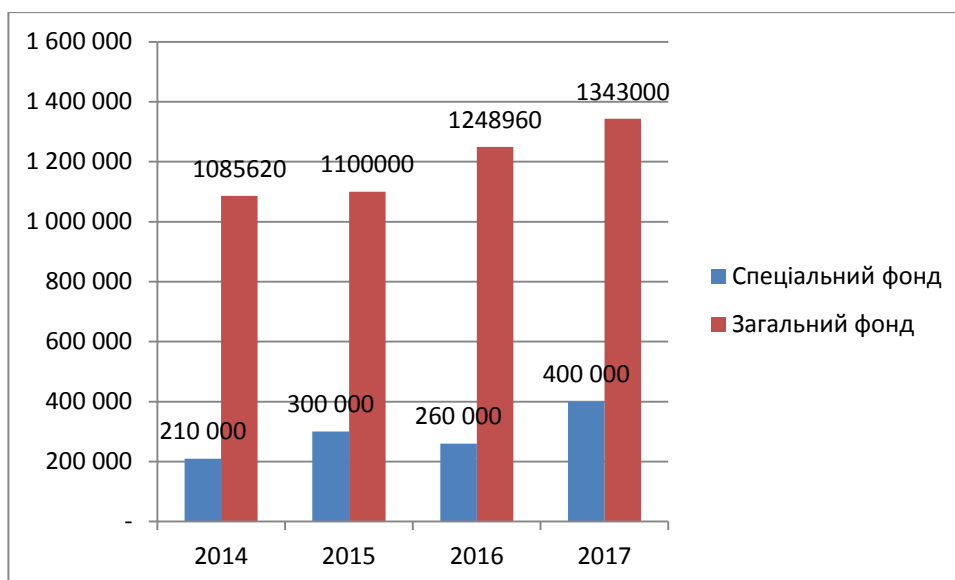
Рис. 2.3. Доходи Великогаївської сільської ради за 2014 - 2017 рр.

На рис. 2.4. представлено динаміку доходів Великогаївської сільської ради за 2014 - 2016 рр. у розрізі загального та спеціального фондів.

Рис. 2.4. Доходи Великогаївської сільської ради у розрізі загального та спеціального фондів за 2014 - 2017 рр.

Із рисунку видно, що доходи загального фонду бюджету мають позитивну динаміку та в 2017 р. порівняно з 2014 р. збільшилися на 823861 грн., що є позитивним. Щодо спеціального фонду бюджету, то в 2014–2015 рр. спостерігається позитивна тенденція, проте у 2016 р. спостерігається тенденція до зменшення, що спричинено кризовими явищами в економіці та дефіцитом бюджету. Однак у 2017 його рівень знову починає зростати.

Рис. 2.5. Аналіз надходжень Великогаївської сільської ради за 2014 - 2017 рр.

Надходження Великогаївської сільської ради із 1295620 грн. у 2014 р. зросли до 1743000 грн. у 2017 р. та досягли максимального показника спостерігається стійка тенденція до зростання, що є позитивним явищем та покращує функціонування Великогаївської сільської ради.

2.3. Аналіз результатів виконання кошторису доходів та витрат бюджетної установи.

Аналіз виконання кошторису є однією з важливих складових комплексного економічного аналізу фінансово-господарської діяльності бюджетної установи. На сьогодні відсутній єдиний підхід щодо методики аналізу виконання кошторису. Зараз розроблено різні алгоритми аналізу. Це ще раз підтверджує гіпотезу про недостатність застосування аналітичних прийомів в обліковій та контрольній роботі. Систематизуючи матеріали наукових досліджень вчених, можна виділити наступні напрями аналізу виконання кошторису:

1. Структурно-динамічний аналіз доходів та видатків бюджетних коштів.

2. Аналіз виконання плану асигнувань загального фонду бюджету.
3. Аналіз виконання плану надходжень та видатків спеціального фонду бюджету.
4. Аналіз руху коштів загального та спеціального фонду бюджету.
5. Факторний аналіз доходів та видатків загального та спеціального фонду.
6. Параметричний аналіз кошторису.

Здійснення аналізу за відповідними напрямками забезпечується використанням наступних методів економічного аналізу:

- Горизонтальний аналіз - для виявлення відхилень звітних показників від планових, часового аналізу. За результатами аналізу вносяться пропозиції та рекомендації щодо коригування окремих показників фінансово-господарської діяльності бюджетної установи.

- Вертикальний аналіз - для визначення структури показників, аналіз складових доходів та видатків.

- Трендовий аналіз - базується на порівнянні показників звітності за декілька звітних періодів з метою визначення тенденції та прогнозування показників.

- Порівняльний аналіз - для порівняння показників діяльності установи з середньогалузевими. При порівняльному аналізі виявляються слабкі сторони фінансової діяльності установи, а також виявляються резерви підвищення ефективності діяльності.

- Факторний аналіз - для виявлення впливу окремих факторів на результативні показники. Даний вид аналізу має два різновиди в залежності від математичного інструментарію – детермінований факторний аналіз та стохастичний аналіз, що базується на ймовірнісних показниках. Більшу практичну застосовність має детермінований факторний аналіз.

- Маржинальний аналіз - метод оцінювання і обґрунтування управлінських рішень на основі причинно-наслідкового зв'язку обсягу

продажу, собівартості наданих бюджетною організацією послуг та поділу витрат на постійні і змінні.

- Аналіз відносних показників (коефіцієнтів) - розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників.

Розглянемо детальніше методи аналізу в розрізі загального та спеціального фондів.

За допомогою аналізу надходжень та використання коштів за загальним та спеціальним фондами здійснюється контроль за правильністю їхнього утворення, також визначаються резерви із зміцнення матеріально - технічної бази установи і додаткових фінансових ресурсів, що і визначає його вагомість.

Аналіз виконання кошторису за загальним фондом передбачає такі складові:

- аналіз касових і фактичних видатків загального фонду за функціональною та економічною класифікацією видатків;
- параметричний аналіз виконання кошторису бюджетної установи;
- прогнозний аналіз виконання кошторису.

Підчас проведення аналізу виконання кошторису за загальним фондом використовується один з головних прийомів аналізу - порівняння. Порівняння як спосіб дослідження здійснюється через зіставлення одного показника з іншим для визначення спільних рис або розбіжностей між ними, наприклад, порівняння показників попередніх періодів із фактичними показниками та з плановими показниками. Одним з важливих етапів аналізу виконання кошторису є вивчення співвідношення між касовими і фактичними показниками. Воно може характеризуватись рівністю між ними, перевищенням касових видатків над фактичними або ж навпаки - фактичних видатків над касовими. Аналіз наявного між ними об'єктивного взаємозв'язку та залежності дозволяє з'ясувати певні господарські й

фінансові обставини, що виникли у процесі виконання кошторису бюджетної установи.

Під час проведення аналізу виконання кошторису установ за КФК і КЕКВ досліджується їх динаміка, склад та структура. Здійснюється порівняння видатків за наступними напрямками: фактичні видатки з видатками, які затверджені кошторисом; касові видатки з видатками, які затверджені кошторисом; касові видатки із фактичними видатками. Тому предметом такого аналізу є фінансові ресурси установ, їх формування та використання. Порівняльний же аналіз касових видатків, які характеризують рух грошових засобів в установі, і фактичних видатків, які характеризують повноту їх використання, та фінансування можна буде здійснювати у відповідні строки шляхом порівняння даних органів казначейської служби про касові видатки та звітності установи про фактичні видатки між собою та із затвердженим кошторисом.

На підставі показників касових і фактичних видатків та показників доходів фондів є зміст проводити параметричний аналіз виконання кошторису, який полягає у визначенні групи часткових та узагальнених показників, що характеризують всі важливі елементи кошторису. Конкретніше, він проводиться за такими коефіцієнтами:

- коефіцієнт співвідношення касових видатків до фактичних;
- відношення планових надходжень до фактичних надходжень коштів за звітний період;
- відношення видатків до доходів;
- відношення видатків спецфонду до суми власного капіталу.

Прогнозний аналіз виконання кошторису являє собою основу для фінансового планування в установі та для фінансового бюджетування. Фінансове планування (й особливо прогнозування) є важливим інструментом управління і надає такі переваги органам місцевого самоврядування і громадянам як:

- поліпшення якості прийняття фінансових рішень;

- удосконалення процесу формування бюджету;
- дозволяє краще оцінити бюджетні пропозиції та приймати відповідні рішення;
- окреслює фінансове майбутнє і залишає час для запобігання несприятливим подіям.

Основою прогнозного фінансового аналізу складають узагальнення й аналіз існуючої інформації з подальшим моделюванням можливих варіантів розвитку ситуацій та фінансових показників. [34]

Прогнозний фінансовий аналіз являє собою дослідження довготермінових перспектив зміни фінансового стану бюджетної установи. Його основне призначення - це забезпечення збалансованості активів і пасивів балансу установи в майбутньому. Для того, щоб спрогнозувати доходи, необхідно:

1. визначити джерела доходів, з яких будуть складатися прогнози;
2. зібрати фактичні дані по кожному джерелу доходів щонайменше за три останні роки;
3. спрогнозувати дані і характеристики кожного джерела доходів для визначення найбільш придатної методики прогнозування;
4. обрати та застосувати необхідний метод прогнозування;
5. визначити, чи прийнятний даний прогноз доходів та відрегулювати його відповідно до змін, що можуть вплинути на дохід.

На практиці застосовуються наступні методи прогнозування доходів і видатків:

- експертна оцінка, яка полягає у тому, що експерт пропонує найкраще припущення про майбутні доходи і видатки, покладаючись на свої спеціалізовані знання. Перевагою методу є здатність скласти відносно точні прогнози, а відносні вони тому, що навіть найбільш точні прогнози можуть ставитися під сумнів;
- аналіз тенденцій, який полягає в тому, що час – це єдина визначальна змінна, минулі тенденції надають підставу для прогнозування

майбутніх змін, але цей метод підходить лише для оцінки доходів, які є постійними та щороку змінюються на постійну величину або розвиваються в передбачуваному напрямі. Визначаючи зміни минулих років, деякі доходи і видатки можна спрогнозувати досить точно. Техніка тенденцій припускає, що рівень росту у майбутньому році буде таким же, як і в останні роки;

- детерміністичний підхід, який припускає постійність відношень між прогнозованою змінною та певним іншим фактором (наприклад, економічним чи демографічним);

- економетричне моделювання, що встановлює відношення між змінною доходу або видатку та рядом «причинних» чи пояснювальних факторів, і використовується щодо змінних, які перебувають під впливом циклічних змін, є математично складним методом та потребує великої кількості даних. Економетричні моделі дозволяють розглянути вплив декількох змінних на доходи чи видатки;

- аналіз фінансового впливу, який передбачає безпосередній зростаючий вплив на надходження та видатки, що має відношення до нового розвитку та може використовувати прості математичні розрахунки, такі як множення частки на приріст населення, або більш складні економетричні методики.

Щодо прогнозування видатків, то його можна здійснювати з використанням економетричних технологій чи технологій тенденцій, але найбільш прийнятний підхід - підхід бухгалтерської ідентичності, який можна розділити на дві категорії: видатки розподіляються організаційно за головними розпорядниками коштів і за економічною класифікацією; видатки розподіляються за програмами.

Прогнозування служить двом цілям, а саме:

- 1) розраховує майбутній вплив поточних рішень, програм і політики (аналіз впливу);
- 2) визначає і аналізує можливості збалансування доходів та видатків (аналіз дефіциту).

Однак варто зазначити, що існує велика кількість можливих підходів до прогнозування, але не існує єдино вірних рішень.

Основними етапами аналізу виконання кошторису за спеціальним фондом можна визначити такі:

- оцінка складу, структури та динаміки спеціального фонду за показниками залишків, надходжень і видатків здійснюється за методиками горизонтального й вертикального аналізу:

1. горизонтальний аналіз (порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом), який дає можливість визначити роль бюджетного фінансування за загальним і спеціальним фондом;

2. вертикальний аналіз (визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат), який дає можливість визначити найвагоміші складові у балансі бюджетних установ, але найбільш вагоме його використання в аналізі складових доходів та витрат кошторису;

- аналіз виконання плану надходжень спеціального фонду передбачає співставлення планових (кошторисних) показників з реальним надходженням коштів до бюджетної установи;

- аналіз виконання плану видатків спеціального фонду, який спрямований на дослідження виконання кошторису за спеціальним фондом;

- факторний аналіз видатків спеціального фонду здійснюється окремо за кожним видом видатків і дозволяє з'ясувати вплив окремих факторів на розмір видатків;

Узагальнення результатів аналізу – це заключний етап економічного аналізу, який дозволяє зробити висновки про виконання кошторису установи за спеціальним фондом, визначити причини відхилень та розробити заходи щодо збільшення надходжень і прискорення руху коштів спеціального фонду.

Методика аналізу спеціального фонду бюджетної установи значною мірою відповідає методиці аналізу виконання загального фонду. Також до

списку основних прийомів аналізу, які можуть бути використані у бюджетній установі, належать:

- трендовий аналіз (порівняння кожної позиції звітності з попередніми періодами та визначення тренду). На основі екстраполяції можливо не тільки визначити перспективне значення основних показників, а й також спрогнозувати перспективний аналіз фінансового стану бюджетних установ;

- маржинальний аналіз - метод оцінювання і обґрунтування управлінських рішень на основі причинно-наслідкового зв'язку обсягу продажу, собівартості наданих бюджетними установами послуг;

- аналіз відносних показників (коефіцієнтів) полягає в розрахунку відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників.

При здійсненні аналізу діяльності бюджетної установи застосовуються економіко-математичні методи, спрямовані на визначення тенденцій розвитку бюджетної установи, прогнозування основних показників її діяльності та економіко-логічні методи, які використовуються у загальному і факторному аналізі діяльності бюджетної установи. Якщо розглядати кількісні засоби аналітичного дослідження то значного поширення набуло використання середніх та відносних величин. Середні величини використовуються в аналізі для узагальнюючої характеристики показників. Загалом при аналізі вони характеризують загальний рівень ознаки, що аналізується, коли вона схильна до значних коливань. Відносними величинами називають величини, що виражають кількісні відношення між показниками, здебільшого між двома абсолютними величинами. Їх отримують діленням однієї величини на іншу. Величина з якою порівнюють називається базисною, а та, що порівнюється – звітною. Відносна величина показує, у скільки разів порівнювана величина більша за базисну або яку частку другої становить перша. За формою відносні величини поділяються на коефіцієнти, відсотки, індекси. Коефіцієнти використовуються для

зіставлення двох взаємозв'язаних показників, один з яких беруть за одиницю. Відсотки є необхідним для характеристики співвідношення величин, одну з яких беруть за 100. За економічною сутністю відносні показники поділяються на такі види: виконання плану, динаміки, структури, ефективності.

Також одним із прийомів аналізу використовується прийом групування, тобто об'єднання інформаційних матеріалів в аналітичній таблиці, що дозволяє виявити взаємозв'язок різних показників, виділити певні закономірності та тенденції, визначити вплив найбільш суттєвих факторів.

В економічному аналізі велику роль відіграють так звані графічні способи, відмітною рисою яких є їхня наочність, що значно спрощує процес доведення результатів економічного аналізу до широкого кола працівників. Для правильного відображення досліджуваних процесів і явищ необхідно дотримуватись техніки та методики побудови графіків. Велике значення має правильний вибір типу графіка, його масштабів і виконання.[25]

Інформаційною базою аналізу виконання кошторису доходів та видатків є планові фінансові документи установи, до яких входить безпосередньо кошторис, план асигнувань загального фонду, план використання бюджетних коштів, помісячний план використання бюджетних коштів, зведення показників спеціального фонду кошторису та фінансова і бюджетна звітність, до якої входить Звіт про надходження і використання коштів загального фонду (ф. 2д), Звіт про рух грошових коштів, Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги (ф. 4-1д), Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень (ф. 4-2д), Звіт про результати фінансової діяльності (ф. 9д).

Для проведення аналізу кошторису доходів і видатків Великогаївської сільської ради слід зібрати систему показників по яких буде проводитись

аналіз, джерелами інформації є кошторис, звіт про результати виконання кошторису за загальним та спеціальним фондом.

Аналіз планових показники кошторису видатків Великогаївської сільської ради за III квартал 2017 року зображено на таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Аналіз показників кошторису видатків за III квартал 2017

Показник	КЕКВ	Загальний фонд грн.	Спеціальний фонд грн.	Частка загального фонду %	Частка спеціального фонду %
Оплата праці	2100	5 545 000,00	14 288,45	99,74	0,26
Використання товарів і послуг	2200	5 685 000,00	324 491,64	94,60	5,40
Соціальне забезпечення	2700	600 000,00	0,00	100,00	0,00
Інші поточні видатки	2800	50 000,00	0,00	100,00	0,00
Разом	x	11 880 000,00	338 780,09	97,23	2,77

За даними проведеного аналізу можна зробити висновок, що 97,23% необхідних видатків Великогаївської сільської ради планувалося здійснити за рахунок асигнувань державного бюджету, решту 2,77% – за рахунок коштів спеціального фонду, що формується від надання платних освітніх послуг, здачі в оренду приміщень та отримання благодійних внесків. В такій самій пропорції фінансуються витрати на оплату праці та використання товарів і послуг. Витрати на соціальне забезпечення та інші поточні видатки на 100% здійснюється за рахунок загального фонду проте становлять незначну частку в структурі видатків. Крім структурного та динамічного аналізу слід проводити параметричний аналіз, що в подальшому дасть можливість обґрунтовано планувати статті кошторису.

Для цього потрібно виконати послідовність дій:

- визначити співвідношення показників діяльності, які мають

вплив на структуру та виконання кошторису;

- дослідити значення таких співвідношень, що характерні для періодів ефективного виконання кошторису;

- розрахувати статті кошторису із застосування цих співвідношень, плануючи певний рівень показників.

Показниками, якими оперують при проведенні аналізу виконання кошторису, можуть бути:

1. Касові та фактичні видатки.
2. Доходи загального та спеціального фондів.
3. Сума власного капіталу.
4. Середньоспискова чисельність працівників.

В параметричному аналізі обчислюють такі коефіцієнти, як коефіцієнт співвідношення касових видатків і фактичних (за фінансуванням певними фондами), коефіцієнт (обсяг) фактичних видатків загального фонду на 1 працюючого, відношення планових надходжень коштів за звітний період за певними фондами, відношення видатків до доходів за певними фондами.

В таблиці 2.3. представлено розрахунок вказаних показників для Великогаївської сільської ради за 2015-2016 роки та їх динаміка.

Таблиця 2.3.

Параметричний аналіз видатків Великогаївської сільської ради за 2016 - 2017 роки за загальним фондом

Коефіцієнт	2015 рік	2016 рік	Абсолютне відхилення
Коефіцієнт співвідношення касових і фактичних видатків	1,069	1,07	0,001
Коефіцієнт (обсяг) фактичних видатків загального фонду на 1 Працюючого	28358,82	29183,09	824,27
Відношення планових надходжень коштів за звітний Період	1,654	1,665	0,012
Коефіцієнт відношення видатків до доходів	0,935	0,934	-0,001

Коеф. співв. к. і ф. видатків = $KB/ФК$

Коеф. факт. вид. заг. фонду на 1 працюючого = $ФВ/КП$ Відн. план. надх. коштів за зв. пер. = $Пз/Фз$

Коеф. відн. вид. до дох. = $В/Д$,

де, KB - касові видатки, $ФК$ - фактичні видатки, $КП$ - кількість працівників, $Пз$ – планові надходження за загальним фондом, $Фз$ – фактичні надходження за загальним фондом, $В$ - видатки, $Д$ - доходи.

За результатами параметричного аналізу можна побачити, що касові видатки не перевищують отримані фінансування і фактичні видатки проведені в межах сум, затверджених в кошторисі не проводились понад затверджену суму видатки за одними кодами за рахунок невикористаних асигнувань і зменшення видатків за іншими кодами.

Аналізувати виконання плану з надходжень та видатків загального фонду зазвичай немає сенсу, оскільки з урахуванням вимог бюджетного законодавства та установлені практики функціонування бюджетних установ, такі кошти надходять в повному обсязі та використовуються також в повному обсязі до кінця бюджетного періоду (року). Аналіз виконання плану з власних надходжень проводиться на підставі ф. 4-1д «Звіт про надходження і використання коштів та ф. 4-2 «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень, отриманих як плата за послуги». За даними ф. 4-1д та ф.4-2д Великогаївською сільською радою за III квартал 2017 року рік було затверджено надходження в обсязі 1762349 грн., в тому числі за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю - 15512 грн., від отриманих благодійних внесків, грантів та дарунків– 2111 грн. Такі показники виконання плану свідчать про значно менший фактичний обсяг надання платних послуг порівняно з плановим.

Цікавим аспектом аналізу доходів бюджетної установи є співвідношення джерел фінансування з загального та спеціального фонду. Відповідно до бюджетної звітності Великогаївської сільської ради за 2017 рік

фактично надійшло коштів у вигляді відкритих асигнувань загального фонду бюджету в обсязі 59600000грн., або 99,3% від загального обсягу доходів. Фактичне надходження коштів до спеціального фонду склало 400000 грн., або 0,7% від загального обсягу доходів.

В даний час необхідно створити уніфікований типовий аналіз бюджету, враховуючи поточні наукові розробки та найкращі міжнародні практики. В той же час доцільним є розробка методичних рекомендацій з проведення економічного аналізу на рівні головних розпорядників бюджетних коштів з метою врахування специфічних галузевих особливостей.

З точки зору економічного аналізу, також існує ряд невирішених питань. На сьогодні посади економіста чи аналітика відсутня в установах бюджетного сектору. Звідси аналітичні функції покладаються на бухгалтерію, яка через велику завантаженість в роботі дуже часто не здійснює аналіз виконання кошторису. Це призводить до погіршення якості виконання аналітичної функції керівництва установи. Проблема може бути вирішена лише з точки зору адекватного фінансування шляхом залучення кваліфікованих фахівців на посади аналітика чи економіста.

Для підвищення якості аналітичної інформації та забезпечення автоматизації аналітичних робіт з метою скорочення витрат на їх проведення доцільно впровадити в діяльність бюджетних установ якісне уніфіковане програмне забезпечення, що буде адаптоване до актуальних вимог законодавства та матиме зрозумілий та доступний різним користувачам інтерфейс.

2.4. Коефіцієнтний аналіз бюджетної установи.

Фінансовий стан бюджетної установи показує її здатність самостійно фінансувати свою діяльність, ефективно застосовувати засоби та нарощувати свій економічний потенціал. На сьогоднішній день одним з ключових завдань при формуванні бюджетів є забезпечення фінансової рівноваги в процесі їх

розвитку. Аналіз фінансового стану бюджетної установи можна розглядати як аналіз її бюджетних зобов'язань та структури активів і пасивів. При здійсненні такого аналізу потрібно приділити увагу саме оцінці фінансової стійкості організацій.

Фінансова стійкість є одним з важливих елементів фінансової стабільності. Існують різні підходи щодо визначення сутності фінансової стійкості. Так, за працями Боголіб Т. М., фінансова стійкість - це такий стан фінансових ресурсів бюджетних установ, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів та забезпечення процесу розширеного відтворення [6].

Фінансова стійкість - один із головних чинників, що впливає на досягнення бюджетними установами фінансової рівноваги та фінансової стабільності. За Левицькою С. О., фінансова стійкість - це постійне стабільне перевищення доходів над видатками, передбаченими кошторисом, що дозволяє вільне маневрування коштами залежно від змін пріоритетності напрямів основної статутної діяльності.

Фінансова стійкість відображає повноту та своєчасність отримання бюджетними установами асигнувань з Державного та місцевих бюджетів, вміння заробляти фінансові ресурси самостійно в рамках чинного законодавства, а також ефективність використання коштів загального та спеціального фондів.

Основними завданнями, для вирішення яких необхідне проведення фінансового аналізу діяльності бюджетних установ є:

- використання бюджетною організацією ринкових механізмів залучення фінансових коштів.
- активізація структури капіталу та забезпечення його фінансової діяльності;
- побудова ефективного механізму управління бюджетної організації;
- максимізація доходів;

Предметом фінансового аналізу є фінансові ресурси установ, їх формування та використання.

Необхідно враховувати особливості звітності бюджетних установ при формуванні системи показників. Основним завданням аналізу фінансової стійкості є виявлення здатності установи протистояти негативному впливу різних факторів, які впливають на її фінансовий стан. Існує декілька груп рівня стійкості[84]. А саме :

а) абсолютна стійкість: $R_m < (Двл + Дрег)$,

де R_m - мінімальні витрати бюджету, грн; Двл - власні доходи бюджету, грн; Дрег – регулюючі доходи бюджету, грн;

б) нормальна фінансова стійкість: $R_m = (Двл + Дрег)$;

в) нестійкий фінансовий стан: $R_m > (Двл + Дрег - 3)$;

г) абсолютно нестійкий (кризовий) стан: $R_m > (Двл + Дрег)$.

Основні показники, що характеризують фінансову стійкість бюджетної установи наведено в таблиці.

Таблиця 2.4.

Показники фінансової стійкості бюджетної установи

Назва	Зміст
Коефіцієнт автономії	Відношення власного капіталу до валюти балансу
Коефіцієнт мультиплікації власного капіталу	Відношення валюти балансу до власного капіталу
Коефіцієнт фінансової стійкості	Відношення власного капіталу до зобов'язань
Коефіцієнт маневреності	Відношення власного оборотного капіталу до власного капіталу
Коефіцієнт загальної заборгованості	Відношення суми зобов'язань до валюти балансу
Коефіцієнт реальної власності основних Засобів	Відношення залишкової вартості до валюти балансу

Фінансову стійкість та платоспроможність як економічну категорію можна розглядати як комплекс певних економічних факторів. Мається на

увазі, що це такий стан установи, коли забезпечується ефективність праці і зростання обсягів діяльності. Отже для характеристики фінансової стійкості та платоспроможності установи застосовують низку показників. Оптимальний алгоритм їх розрахунку наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Методика розрахунку фінансової стійкості та платоспроможності

Блок аналізу	Значущість групи	Ключовий показник	Алгоритм розрахунку	Рекомендоване значення
Аналіз збалансованості місцевого бюджету	0,37	Коефіцієнт бюджетного покриття	$K_{БП} = \frac{БД}{БВ}$	↑
		Коефіцієнт стійкості бюджету	$K_C = \frac{МТ}{БВ}$	<0.30
		Коефіцієнт загальної податкової стійкості	$K_{ЗПС} = \frac{ПД}{БВ}$	≥ 0.2–0.5
		Коефіцієнт покриття видатків міжбюджетними трансфертами	$K_{ПТ} = \frac{МТ}{БД}$	< 0.3
Аналіз фінансової самостійності	0,33	Коефіцієнт бюджетної залежності	$K_3 = \frac{МТ}{БД+МТ}$	≤ 0.10
		Частка дотації вирівнювання у загальній сумі трансфертів	$K_{ДЗ} = \frac{МТД}{МТ}$	< 60
		Коефіцієнт податкової самостійності	$K_{ПА} = \frac{ПД}{БД}$	≥ 0.3
		Коефіцієнт стійкості дохідної бази	$K_{СБ} = \frac{ПД}{БД+НД}$	≥ 0.6
Аналіз ефективності бюджету	0,30	Коефіцієнт дефіцитності місцевого бюджету	$K_{БД} = \frac{(БД-БВ)}{БВ}$	≤ 0
		Коефіцієнт бюджетної результативності	$K_{БР} = \frac{БД}{Ч}$	↑
		Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення	$K_{БЗ} = \frac{БВ}{Ч}$	↑
		Показник стабільності дохідної частини бюджету	$K_{СД} = \frac{ПД}{МТ}$	≥ 1

Примітка: БД – бюджетні доходи; БВ – бюджетні видатки;

МТ – міжбюджетні трансферти з державного бюджету;

ПД – податкові доходи; МТД - сума дотацій вирівнювання;

НД – неподаткові доходи; Ч - середня чисельність населення за рік.

За даними звітності бюджету Великогаївської сільської ради за 2015-2016 рр. проведено розрахунки коефіцієнтів представлених у табл. 2.5.

Таблиця 2.6.

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості та платоспроможності

Аналіз	Коефіцієнт	Значення показників	
		2015	2016
Фінансової збалансованості	Бюджетного покриття	0.364	0.342
	Стійкості бюджету	0.638	0.674
	Загальної податкової стійкості	0.300	0.270
	Покриття видатків міжбюджетними трансфертами	1.748	1.972
	УСП _{фз}	3.050	3.258
Фінансової самостійності	Бюджетної залежності	0.636	0.663
	Частка дотації вирівнювання у загальній сумі трансфертів	0.591	0.055
	Податкової самостійності	0.830	0.809
	Стійкості дохідної бази	0.386	0.697
	УСП _{фсам}	1.596	1.049
Ефективності бюджету	Дефіцитності місцевого бюджету	-0.635	-0.657
	Бюджетної результативності	1.927	2.359
	Бюджетної забезпеченості населення	5.281	6.898
	Показник стабільності дохідної частини бюджету	0.475	0.41
	УСП _{еб}	7.048	9.010
Інтегральний показник фінансової стійкості місцевого бюджету, Ш _{фс}		3.768	4.254

Відповідно до виконання принципу збалансованості, згідно з яким повноваження на здійснення витрат бюджету повинні відповідати обсягу надходжень до бюджету на відповідний бюджетний період, коефіцієнт бюджетного покриття показує відповідність власних доходів місцевих бюджетів і повноважень, покладених на місцеві органи влади (Кп), здатність бюджету області покривати видаткову частину за рахунок власних доходів [11].

Позитивною тенденцією цього показника є зростання. Межа коефіцієнта бюджетного покриття, яка характеризує бюджет як фінансово стійкий - вище 0.6; середній ступінь фінансової стійкості - від 0.2 до 0.6; низький ступінь фінансової стійкості визначається при значенні коефіцієнта менше як 0.2. Розраховані показники коефіцієнта бюджетного покриття протягом 2015-2016 рр. знаходяться приблизно на однаковому рівні 0.364-

0.342, що свідчить про середній рівень розвитку Великогаївської сільської ради.

Зниження коефіцієнта бюджетного покриття обумовлено тим, що видаткова частина бюджету області з кожним роком динамічно зростає, а власні доходи знижуються.

Коефіцієнт стійкості характеризує залежність бюджету Великогаївської сільської ради від трансфертів. Зниження цього коефіцієнта позитивно впливає на місцевий бюджет, оскільки знижується об'єм трансфертів з міського та державного бюджетів [87].

Низькому рівню фінансової стійкості відповідає значення цього показника на рівні вище 0.3, оскільки вважається, що в умовах підвищення самостійності регіонів видатки місцевих бюджетів повинні фінансуватися більшою мірою за рахунок власних коштів, а не за рахунок доходів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, чи за рахунок самих трансфертів, що знижує зацікавленість органів місцевого самоврядування у нарощуванні дохідної бази. Натомість, показник стійкості у Великогаївській сільській раді не має значення в межах норми (≥ 0.3). Це вказує на те, що в структурі доходів є «залучений» капітал у вигляді трансфертів, а також на низький рівень фінансової стійкості.

Величина коефіцієнта загальної податкової стійкості залишалася в межах норми ($\geq 0.2-0.5$). Протягом 2015 - 2016 рр. спостерігалася стабільність коефіцієнта в межах 0.27–0.30. Відношення податкових надходжень до загальної суми видатків без урахування трансфертів вказує на те, у скільки разів видатки перевищують податкові надходження. Підвищення цього показника свідчить про перевищення темпів зростання видатків першого та другого кошиків над темпами зростання податкових надходжень, що є негативним проявом підвищення залежності місцевих бюджетів від державного і виявляється у збільшенні частки трансфертів у доходах.

Міру впливу державної влади на формування доходів місцевих бюджетів відображає коефіцієнт покриття видатків міжбюджетними

трансфертами, оскільки між значенням чисельника і сумою трансфертів, переданих до державного бюджету або одержаних з державного бюджету, існує прямо пропорційна залежність. Відповідно, якщо значення цього коефіцієнта буде меншим ніж 0.3, то це свідчатиме про реальне забезпечення децентралізації фінансових ресурсів на рівні місцевих бюджетів. Коливання коефіцієнта вилучення коштів до державного бюджету в межах від 0.3 до 0.5 свідчатиме про нормальний рівень фінансової стійкості, адже в загальній структурі доходів бюджетів більша частка припадатиме на власні дохідні джерела, що узгоджує інтереси місцевих та державних органів влади. Значення коефіцієнта від 0.5 до 0.6 відобразатиме зниження зацікавленості органів самоврядування у збільшенні дохідної бази за умов діючого підходу до фінансового вирівнювання розвитку територій та зростанням обсягів міжбюджетних трансфертів, що відповідатиме нестійкому стану, а в разі значення цього показника вище 0.6 свідчатиме про значну фінансову залежність органів самоврядування від фінансових ресурсів загальнодержавного значення. Стосовно Великогаївської сільської ради, то показник є досить високим і протягом 2015 - 2016 рр. підвищувався з 1.74 до 1.97, що вказує на зростання ролі міжбюджетних трансфертів. Показник відображає негативну тенденцію в розвитку бюджетних процесів і свідчить, що бюджет Великогаївської сільської ради потребує великої кількості фінансового ресурсу для вирівнювання своєї фінансової спроможності.

Коефіцієнт бюджетної залежності показує частку власних доходів місцевого бюджету в загальному обсязі доходів та характеризує ступінь самостійності адміністративної одиниці за рахунок власних коштів. Чим вищий коефіцієнт, тим більш залежною є адміністративно-територіальна одиниця [53].

Значення коефіцієнта фінансової залежності за результатами розрахунків характеризуються стабільністю, коливаються в межах 0.63–0.66 при нормативному значенні показника < 0.1 , що свідчить про досить високу залежність від фінансування з державного бюджету та неспроможність

організувати розвиток територій відповідно до умов господарювання та фінансового потенціалу.

На рівень фінансової забезпеченості суттєво впливає такий показник, як частка дотацій у загальній сумі трансфертів. Протягом 2015р. значення аналізованого показника перебувало на рівні, близькому до критичного, і становило 0.59 при нормі <0.6 , при цьому у 2016 р. показник знизилося з у п'ять разів і становив 0.055.

Така ситуація є позитивною явищем, оскільки свідчить про низьку концентрацію офіційних трансфертів у сукупних доходах бюджету Великогаївської сільської ради за цей період.

Інтегральний показник фінансової стійкості дохідної бази Великогаївської сільської ради у 2015 р. становив 0.38, що є позитивним. Очікуване зростання забезпечується за рахунок податкових і неподаткових надходжень, частка яких у сукупному доході бюджету збільшилася. У 2016 р. показник мав значення 0.69, тобто зріс на 0.31 пункти.

Дестабілізація фактора фінансової стійкості дохідної бази територіальних бюджетів залежить від перевищення темпів зростання поточних витрат над темпами зростання власних дохідних можливостей територій. Так, у Великогаївській сільській раді співвідношення зміни обсягів поточних витрат перевищило зміну податкових і неподаткових доходів. Значне перевищення темпів зростання цих витрат над обсягом власних доходів призводить до погіршення фінансової стійкості дохідної бази у результаті розбалансування дохідних можливостей і необхідності виконання першочергових витратних зобов'язань.

Стосовно коефіцієнта дефіцитності місцевого бюджету, то протягом аналізованого періоду рівень дефіцитності аналізованого бюджету мав тенденцію до незначного коливання в межах від -0.5 до -0.6 , що відповідає рекомендованому значенню ≤ 0 та свідчить про певну збалансованість між доходами і видатками бюджету Великогаївської сільської ради.

Загальний рівень забезпеченості фінансовими ресурсами на душу

населення показує коефіцієнт бюджетної результативності по загальних доходах. Протягом 2015–2016 рр. показник збільшився на 0.61 пункти, що є позитивним явищем та свідчить про підвищення рівня забезпеченості жителів регіону доходами місцевого бюджету.

Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення відображає, скільки було надано товарів та послуг з бюджету територіальної громади кожному місцевому жителю. Зміна коефіцієнта бюджетної забезпеченості населення впродовж 2015–2016 рр. свідчить про зростання частки видатків, яка припадає на одного жителя, що є позитивною тенденцією.

Показник стабільності дохідної частини бюджету протягом аналізованих 2015–2016 рр. відповідав рекомендованому значенню ≥ 1 і коливався в межах 0.41–0.49, що свідчить про стійкість дохідної частини бюджету Великогаївської сільської ради.

Аналіз збалансованості місцевого бюджету характеризує ступінь покриття видатків за рахунок різних джерел доходів: податкових, неподаткових надходжень, міжбюджетних трансфертів, загальної суми доходів. За аналізований період укрупнений стандартизований показник за блоком збалансованості місцевого бюджету Великогаївської сільської ради зріс з 3.05 до 3.25.

Аналіз фінансової самостійності дає змогу оцінити рівень децентралізації бюджетної системи та досягнення однієї з цілей регулювання міжбюджетних відносин - підвищення фінансової незалежності місцевих бюджетів. Тому надзвичайно важливе значення має порівняння рівня фінансової самостійності бюджетів. Укрупнений стандартизований показник за блоком фінансової самостійності Великогаївської сільської ради протягом аналізованих років з показника 1.59 у 2015 р. знизився до 1.049 у 2016 р.

Стратегічним орієнтиром формування фінансової політики центральних органів влади виступає аналіз самостійності, а такі блоки аналізу, як аналіз фінансової збалансованості та ефективності бюджету є підставою для використання системи стимулів та штрафів до місцевих

органів влади. Укрупнений стандартизований показник за блоком ефективності місцевих бюджетів протягом 2015 - 2016 рр. підвищувався з 7.04 до 9.01.

Характеризуючи порогові значення інтегрального показника фінансової стійкості місцевих бюджетів, ряд науковців нормальним фінансовим станом бюджету пропонують вважати такий, при якому інтегральний коефіцієнт фінансової стійкості бюджету знаходиться в межах 0.7–0.8. Найбільш бажаним є наближення такого коефіцієнта якомога ближче до 1. Проте, враховуючи особливості реалізації політики децентралізації фінансових ресурсів, економічні реалії та державний устрій України, досягти абсолютного рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів на сьогодні дуже важко. Для узагальнюючої оцінки фінансової стійкості бюджету Великогаївської сільської ради та виявлення загальних тенденцій доцільно розрахувати інтегральний показник фінансової стійкості з урахуванням ваги кожного з показника цієї групи. Розрахунок інтегрального показника фінансової стійкості бюджету проводиться як сума укрупнених стандартизованих показників за блоками аналізу з урахуванням ваги кожного блоку [3]:

$$ІП_{фс} = УСП_{фз} \cdot g_{фз} + УСП_{фсам} \cdot g_{фсам} + УСП_{еб} \cdot g_{еб},$$

де $ІП_{фс}$ – інтегральний показник фінансової стійкості місцевого бюджету;

$УСП_{фз}$ - укрупнений стандартизований показник за блоком фінансової збалансованості;

$УСП_{фсам}$ - укрупнений стандартизований показник за блоком фінансової самостійності;

$УСП_{еб}$ - укрупнений стандартизований показник за блоком ефективності місцевих бюджетів;

$g_{фз}$, $g_{фсам}$, $g_{еб}$ – вага укрупненого стандартизованого показника за блоком фінансової збалансованості, фінансової самостійності та ефективності бюджету відповідно.

Інтегральний показник фінансової стійкості Великогаївської сільської ради за 2015р. становить 3,768. На 2016р. показник збільшився на 0,486 та становить 4,254. Результати аналізу вказують на те, що протягом 2015–2016 рр. бюджет Великогаївської сільської ради є стійким. Аналіз формування і використання зведеного бюджету Великогаївської сільської ради свідчить, що за цей період найбільшу частку в його доходах мають трансферти. Разом із трансфертами основу формування фінансових ресурсів зведеного бюджету становлять податкові надходження.

Підвищення інтегрального показника фінансової стійкості бюджету є наслідком збільшення власних надходжень до бюджету, але зростання залежності від фінансової допомоги з державного бюджету залишається дуже високим.

Отже, необхідно розробляти стратегію стабільного розвитку (нарощування бюджетних можливостей), яка передбачає активізацію роботи органів місцевого самоврядування з розширення податкових та неподаткових джерел формування дохідної частини бюджету за рахунок виявлення резервів та використання альтернативних джерел формування фінансових ресурсів органів місцевої влади.

Фінансова стійкість свідчить про деякі проблеми з фінансуванням видатків за рахунок власних джерел, тому у і виникає потреба у залученні додаткових ресурсів, які перераховуються на довготривалій основі, що в перспективі дозволить стабілізувати його стан та забезпечити динамічний розвиток.

Висновок до розділу 2

Дослідження методики проведення фінансового аналізу бюджетних установ дало можливість зробити наступні висновки:

1. Проведення аналізу дозволяє здійснити кількісну та якісну характеристику змін та відхилень від планових показників установ. Аналіз дає змогу з'ясувати причини появи негативних тенденцій, виявити резерви та розробити превентивні заходи з метою усунення виявлених негативних тенденцій на майбутнє. Необхідність аналізу в бюджетних установах обумовлена погіршенням ситуації у цій сфері. Тому аналіз забезпеченості фінансовими ресурсами, доцільність і ефективність їхнього розміщення і використання, платоспроможність цих установ є особливо актуальний в даний час. Оцінка цих показників необхідна для ефективного управління. З їх допомогою менеджери організують, контролюють, покращують та вдосконалюють свою фінансову діяльність.

2. Розглянуто основні проблеми, що є спільними для всіх суб'єктів бюджетної сфери та Великогоївської сільської ради у тому числі. У всіх періодах економічного розвитку України можна вказати наступні проблеми діяльності:

- жорстке кошторисне фінансування у відповідності до чітко визначених статей доходів та видатків, що перешкоджає не тільки стимулюванню знаходження бюджетними установами нових напрямків фінансування власних витрат, але не створює умов для оптимального та ефективного використання отриманих бюджетних коштів;

- кошти надаються лише для забезпечення бюджетних установ, витрат які б враховували рівень і якість виконаних робіт не здійснюються;

- кошти розподіляються відповідно до застарілих методів та підходів;

- постійний бюджет дефіциту на всіх рівнях, призводить до неможливості своєчасного оновлення основних засобів, що призводить до їх морального та фізичного старіння;

- існуюча система звітності та бухгалтерського обліку не надає достатньої інформації для оптимального планування та використання коштів.

Усе це викликає гостру необхідність вирішення проблем фінансового забезпечення бюджетних установ в Україні та розробки шляхів їх подолання.

3. Досліджено методи оцінювання діяльності бюджетних установ. Щоб проаналізувати звітність бюджетних установ, необхідно зібрати бухгалтерські дані. Існує кілька методів оцінки діяльності бюджетних установ. Проте немає єдиної моделі аналізу, яка дозволяє зробити аналіз усіх ділянок обліку. Узагальнений аналіз звітів може бути здійснений за допомогою методів та прийомів фінансового аналізу. Найбільш поширеними методами цього аналізу є порівняння, параметричний аналіз, діагональний, горизонтальний, факторний аналіз. Проаналізувавши звіти Великогорівської сільської ради можна зробити висновок, що видатки установи протягом звітного періоду були здійсненні в межах бюджетних повноважень. Левову частку усіх видатків сільської ради займають видатки на оплату праці на видатки на предмети, матеріали, обладнання та інвентар.

4. Великогаївська сільська рада має відповідне бухгалтерське та аналітичне забезпечення. Це пояснюється відповідним кваліфікаційним рівнем бухгалтерів та економістів. Всі аналітичні дані подаються та обробляються своєчасно відповідно до вимог чинного законодавства.

РОЗДІЛ 3.

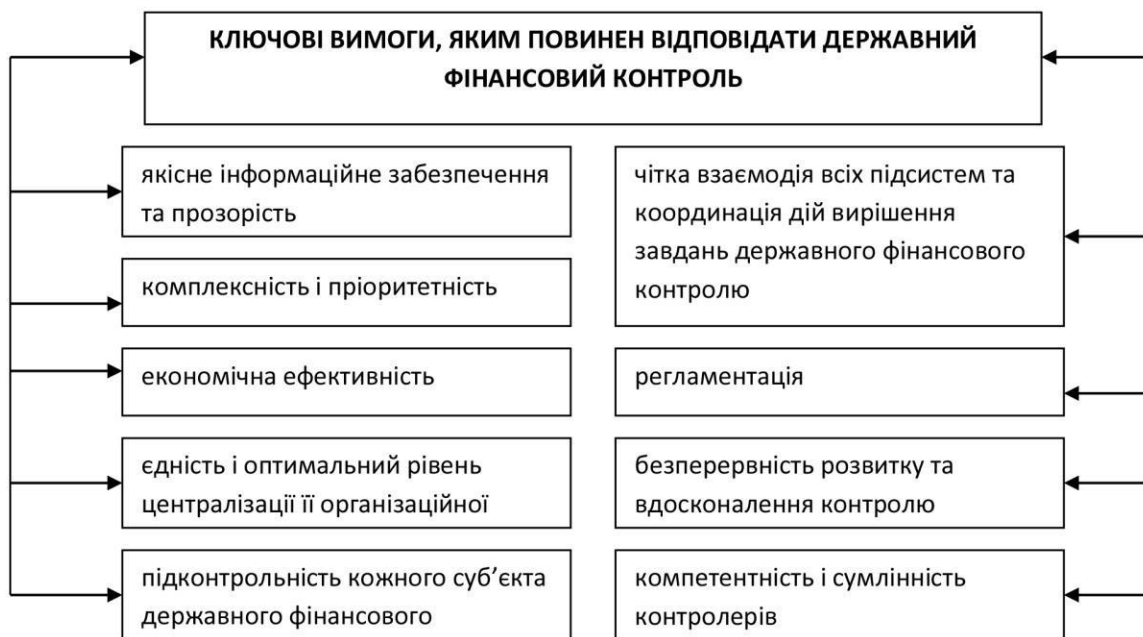
ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

3.1. Напрямки удосконалення системи державного фінансового контролю та бюджетного фінансування.

Невід’ємне місце у реалізації фінансово - бюджетної політики держави, а також забезпеченні її фінансової стабільності належить державному фінансовому контролю, який являє собою систему здійснення контрольних заходів, організації внутрішнього аудиту, інспектування з метою забезпечення оптимального управління бюджетними ресурсами та державним майном [18].

Функціонування ефективної, якісної та прозорої системи державного фінансового контролю значно підвищує рівень довіри до держави як власних громадян, так і зарубіжної спільноти, а також створює необхідні умови для розвитку бізнесу, економічного зростання країни, формування сприятливого інвестиційного клімату тощо.

Ключові вимоги, яким повинна відповідати система державного фінансового контролю подані на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Ключові вимоги до державного фінансового контролю

Основним недоліком функціонування державного фінансового контролю є відсутність законодавчого акту (Закону України) про стан

державного фінансового контролю (систему державного фінансового контролю), який би визначав:

- сутність державного фінансового контролю, його призначення, завдання та функції;
- предмет та об'єкти державного фінансового контролю;
- принципи та вимоги до державного фінансового контролю;
- види фінансового контролю, методи та форми його проведення ;
- суб'єкти державного фінансового контролю, їх функції, завдання, розподіл повноважень та відповідальності між ними, а також чітко визначені та закріплені контрольні заходи за Рахунковою палатою України та Фінансовою інспекцією України;
- процедуру взаємодії суб'єктів контролю між ними та правоохоронними органами, органами влади та керівництвом;
- функції фінансових установ та органів Державної казначейської служби відповідних рівнів бюджету щодо здійснення попереднього та поточного контролю на стадіях формування кошторисів доходів і видатків бюджетних установ та їх використання.

Недоліки системи державного фінансового контролю в Україні можна розділити на три групи.

Перша група - недоліки в правовій системі

1. Відсутність законодавчих рішень щодо формування в державі цілісної системи державного фінансового контролю. Зокрема, закони не вказують:

- загальної процедури державного фінансового контролю;
- переліку органів і суб'єктів, яким делеговано право на його здійснення;
- статус, функції та повноваження спеціалізованих органів та підрозділів державного фінансового контролю, їх взаємозв'язок та відповідальність;

- повноваження вищих органів державної влади в системі державного фінансового контролю;
- єдиного методологічного забезпечення державного фінансового контролю в частині встановлення системи економічних показників, які відображають стан фінансової дисципліни, та методики їх розрахунку;
- механізму внутрішнього контролю дотримання чинного законодавства в системі державного фінансового контролю.

2. Недотримання норм чинного законодавства у сфері державного фінансового контролю.

3. Недотримання відповідних положень закону про відповідне співробітництво між аудитом державних фінансів, що покращує дублювання та дублювання роботи.

4. Недотримання та порушення правил і принципів бюджету та податкового законодавства учасників економічних та фінансових відносин.

Друга група недоліки організаційного характеру

1. Відсутність чіткого переліку органів, на яких покладено здійснення в Україні державного фінансового контролю, та їх повноважень.

2. Недостатня увага контрольним діям, які забезпечують профілактичну функцію контролю.

3. Дублювання та паралелізм у роботі контролюючих органів різних рівнів, надмірне перевантаження деяких об'єктів ревізіями та перевітками.

4. Відстороненість органів ДФК від розробки, обговорення і прийняття організаційно-правових заходів щодо недопущення фінансових порушень.

5. Недостатня робота з громадськістю по роз'ясненню завдань ДФК і з забезпечення усунення допущених порушень; невизначеність всіх сфер ДФК.

6. Недостатнє застосування в контрольно-ревізійній роботі методик, спрямованих на визначення ефективності використання державних фінансових ресурсів.

7. Порухення прав підконтрольних суб'єктів; порядку та процедур проведення державних закупівель; процедур розподілу бюджетних коштів між бюджетами та фондами різних рівнів.

8. Неефективність управління державним коштами та майном.

9. Відсутня належна відповідальність посадових осіб за порушення законів, норм, правил та відповідне відшкодування втрачених ресурсів.

Третя група недоліки методологічного характеру та кадрового потенціалу

1. Відсутність методологічного забезпечення основних форм фінансового контролю (специфічних процедурних стандартів).

2. Невідповідність основним принципам систем державного фінансового контролю провідних країн Європи.

3. Відсутність єдиної інформаційної та методологічної бази ДФК.

4. Відсутність відповідності попереднього, поточного та наступного контролю.

5. Неуккомплектованість контролюючих органів кваліфікованими кадрами.

6. Відсутність належного рівня організації професійної підготовки та перепідготовки кадрів.

Щоб покращити державний фінансовий контроль, необхідно підвищити рівень його ефективності. Це можна зробити за допомогою наступних кроків:

- розробки єдиних концептуальних основ організації державного фінансового контролю, стандартизації форм та методів контролю;

- прийняття стандартів державного фінансового контролю для створення ефективного механізму боротьби з правопорушеннями та зловживаннями при використанні державних бюджетних коштів;

- оптимізації організаційної структури, роз'яснення та делімітація функцій органів державного фінансового контролю;

- дотримання міжнародних принципів фінансового контролю на національному та регіональному рівнях, адаптація системи державного фінансового контролю до європейських вимог;
- запровадження превентивних форм державного фінансового контролю у роботі контрольних органів;
- удосконалення системи державного фінансового контролю (підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації персоналу відповідно до нових вимог та методів кваліфікації);
- удосконалення матеріально-технічного, науково-інформаційного та аналітичного забезпечення функціонування системи державного фінансового контролю [46];
- організація роботи з внутрішнього аудиту у бюджетних установах та організаціях, місцевих органах виконавчої влади;
- підвищити відповідальність керівників на всіх рівнях державного управління та чітко визначити межі законодавства;
- створення єдиної бази даних інформації та автоматизованого аналізу у сфері державного фінансового контролю з можливістю її використання на місцевому рівні;
- використання підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, під час вибору об'єктів аудиту серед підприємств, установ, організацій та бюджетних підприємств із використанням бюджетних коштів або державного майна [18].

У той же час слід зазначити, що з точки зору децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування важливо створити та затвердити сучасну оновлену законодавчу модель державного фінансового контролю на місцевому рівні що відповідатиме вимогам Європейського Союзу та характеризується такими ознаками:

- незалежний зовнішній фінансовий контроль над доходами бюджетів всіх рівнів та витрачанням бюджетних коштів, включаючи місцеві

бюджети та трансферти, здійснюватиметься Рахунковою палатою України та її регіональними відділеннями;

- внутрішній фінансовий контроль для повного та своєчасного отримання податків, зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів усіх рівнів - Міністерство фінансів України, зокрема Державною фіскальною та митною службами, а також іншими уповноваженими органами влади;

- внутрішній фінансовий контроль за витратами місцевих бюджетних коштів та трансфертами місцевих бюджетів;

- служби внутрішнього контролю та аудиту місцевих органів влади та аудиторів бюджетних установ; використовуючи перекази з державного бюджету до місцевих бюджетів - уповноваженими представниками (державними аудиторами) Міністра фінансів України.

Важливою вимогою для побудови сучасної системи державного фінансового контролю на всіх рівнях управлінського контролю є забезпечення чіткої співпраці та координації зусиль всіх учасників фіскальних відносин для вирішення завдань державного фінансового контролю. Сучасна система державного фінансового контролю повинна бути розроблена таким чином, щоб вона могла бути швидко та ефективно адаптована до вирішення нових викликів та завдань.

Таким чином, напрямки вдосконалення державного фінансового контролю можуть виглядати таким чином:

По-перше, шляхом формування теоретичної бази державного фінансового контролю, особливо в визначеннях «державний фінансовий контроль» та «системи фінансового контролю держави», а також важливим є визначення цілі, завдань, об'єкта, суб'єкта, предмета, принципів, форм, методів, технологій, інформації, системами зв'язку та забезпечення державного фінансового контролю.

По-друге вдосконалення нормативно-правової бази для управління державними фінансами відповідно до принципів останніх міжнародних та європейських стандартів і норм(зокрема, прийняття Концепції та Стратегії

розвитку державного фінансового контролю, а також Закону України «Про державний фінансовий контроль», в якому необхідно надати чітке визначення таким ключовим поняттям, як «державний фінансовий контроль» та «система державного фінансового контролю»..

По-третє, розробка національних стандартів у сфері державного фінансового контролю та їх відповідність міжнародним стандартам у сфері державного фінансового контролю та вимог ЄС.

По-четверте, розподіл повноважень державних аудиторів на здійснення аудитів у фінансовому секторі (головним чином, Аудиторська палата України та Аудиторська служба України).

По-п'яте, вдосконалення інформаційно-комунікаційної, фінансової, матеріально-технічної та кадрової підтримки розвитку державного фінансового контролю.

По-шосте, посилення профілактичної функції державного фінансового контролю, тобто його переорієнтація на запобігання та припинення фінансових та бюджетних порушень суб'єктів господарювання.

По-сьоме, вдосконалення організаційної та методичної підтримки щодо нових форм управління, які використовуються в діяльності суб'єктів фінансового контролю(в основному, Рахункової палати України та аудиторська служби Україна (у тому числі фінансовий аудит, аудит результативності та ефективності аудиту) при перевірці суб'єктів господарювання (особливо тих, що належать до пріоритетних галузей економіки, національної безпеки і оборони, соціальні та гуманітарні сфери, а також найбільш важливих суб'єктів господарювання в державному секторі), особливо в аналітичних інструментах для оцінки фінансового становища суб'єкта господарювання.

По-восьме, покращена організаційна та методологічна підтримка внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту бюджетних установ, особливо в контексті поліпшення системного аналізу (переважно центральних та місцевих органів державної влади) як передумови для

використання ефективного, економічного та результативного використання державних коштів.

По-дев'яте, сприяти реформам корпоративного управління, особливо у вдосконаленні організаційних методів внутрішнього контролю та впровадження внутрішнього аудиту на державних, комунальних підприємствах та інших суб'єктах державного та комунального секторів економіки.

У сучасних реаліях процес фінансування бюджетних установ не є досконалим і потребує суттєвих покращень. Бюджетні установи фінансуються на основі кошторисної форми бюджетного фінансування.

У словнику бюджетної термінології дане наступне визначення кошторисному фінансуванню»виділення коштів на утримання закладів, установ і організацій, виконання певних програм і реалізацію певних заходів на підставі спеціального фінансового документа — кошторису»

Кошторисне фінансування не забезпечує достатніх стимулів для раціонального та ефективного використання бюджетних коштів. Крім того, ця форма фінансування не передбачає тісного зв'язку між сумою фінансування бюджетної установи та результатами її діяльності. Таким чином, необхідно внести суттєві зміни до самого бюджетного процесу, а також ввести нові методи та принципи фінансування. Нинішня форма фінансування бюджетних установ, а саме кошторисна, формує таке явище, як метод залишкового фінансування. За цим способом спочатку фінансуються основні напрямки виділеного бюджетного розподілу, а саме економічного, оборонного, державного управління, а залишки коштів направляються на інші сфери діяльності. Дуже часто виникає ситуація, , коли певна галузь, а отже, бюджетні установи галузі постійно не отримують повного фінансування і повинні працювати на основі наявних коштів. У результаті не передбачається , як збільшення заробітної плати працівникам, вдосконалення інформаційної бази, комп'ютерного програмного забезпечення тощо. [38].

Також можна зазначити, що спосіб фінансування на основі кошторису не включає цільових показників для додаткових витрат бюджетних коштів. Сам процес розподілу бюджетних коштів не означає, що цей ефект був досягнутий і бюджетні кошти були отримані. Кошти просто виділяються на підставі затверджених кошторисів, а результат використання цих коштів абсолютно не має значення. Головною метою на даний момент є навмисне використання виділених коштів. Бюджетними установами можуть бути використані заплановані кошти для певної конкретної мети, але це не означає, що буде досягнутий соціальний ефект. Адже врешті-решт, бюджетні інститути призначені для задоволення потреб суспільства з точки зору соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, оборони тощо.

В даний час виникає ситуація, коли кошти виділяються з бюджету, без урахування реальних потреб бюджетних установ у грошових ресурсах. У процесі затвердження бюджету важко передбачити зміни, які можуть відбутися в процесі бюджетування. Орієнтовні оцінки доходів базуються на оцінках попередніх періодів. Таким чином, кошти виділяються більше, ніж фактичні потреби установ. Ситуація виникає, коли керівництво бюджетної установи вирішує, як максимізувати використання виділених коштів. Негайне повернення виділених коштів не обговорюється, оскільки це означає, що фінансування цієї установи буде скорочено у наступні бюджетні періоди. Якщо питання використання коштів буде вирішено, вони будуть перераховані до державного бюджету як залишок невикористаних коштів на кінець року.

Таким чином, існує тісний зв'язок між джерелами фінансування спеціального фонду та напрямками їх використання. У результаті бюджетна установа не має права використовувати кошти, отримані на власний розсуд. Це обмеження не веде до пошуку нових способів заповнення бюджету спеціального фонду. Бюджетні установи не зацікавлені в тому, щоб заробляти адже вони не зможуть вільно розпоряджатися заробленими

коштами в майбутньому. Відзначено, що в сьгоднішніх реаліях відсутня фінансова автономія бюджетних установ [18].

Після аналізу поточного стану правової визначеності, ми можемо зробити висновок, що ні здійснення часткової моделі автономії або реалізації інших інноваційних рішень неможливо без вдосконалення та систематизації бюджетного законодавства. Сучасне податкове законодавство є декларативним і практично позбавленим мети [50].

Часто ті ж питання розглядаються по-різному. Тому необхідно чіткіше пояснити всі аспекти бюджетної діяльності, включаючи діяльність бюджетних установ. Для цього треба поставити всю правову базу в потрібному стані. Це кропіткий процес, який неможливо виконати за короткий проміжок часу, тому необхідно почати його реалізацію більш швидко. Це дасть шанс, що через кілька років бюджетна сфера зазнає позитивних змін.

Бюджетне фінансування відіграє досить значну роль належному функціонуванні бюджетних установ в Україні, оскільки вони майже не мають власних доходів для самофінансування. Тому на даний час велика необхідність полягає в тому, аби розглянути найбільш гострі та поточні проблеми кошторисного фінансування в Україні, а саме:

- проблема раціонального використання бюджетних коштів;
- проблема методу залишкового фінансування;
- відсутність соціального ефекту, пов'язаного із використанням бюджетних коштів;
- фінансування бюджетних установ, без урахування реальних потреб бюджетних коштів;
- недосконала нормативно-правова база.

3.2. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку в бюджетних установах.

Облік у бюджетних установах має свої особливості, на відміну від бухгалтерського обліку виробничих фірм. У бюджетній сфері фактично відсутні господарсько-розрахункові відносини, не обчислюється собівартість наданих послуг, тому що надані в більшості випадків такі послуги надаються безкоштовно. Економічні реформи у державному секторі в Україні вимагають покращення системи бухгалтерського обліку. Метою модернізації бухгалтерського обліку є вдосконалення системи бухгалтерського обліку в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів.

У сучасних умовах роль інформації, яку надає система бухгалтерського обліку, при прийнятті управлінських рішень значно зростає. Тому не дивно, що пропорційно цьому зростає і роль обліку як ефективного методу збору та агрегування інформації для управлінських рішень. [32].

Бухгалтерський облік у широкому розумінні - це система моніторингу та відображення певних природних, соціальних та економічних явищ для успішного управління ними. Як система, вона має сукупність взаємопов'язаних елементів, які дозволяють отримувати, обробляти та узагальнювати інформацію про згадані вище явища [21].

Облік та звітність у державному секторі є важливим елементом системи управління державними фінансами. Підвищення ролі держави в управлінні економікою та соціальним розвитком, необхідність отримання достовірної інформації про державну діяльність та потреби користувачів у відповідній інформації стали передумовами для покращення обліку та звітності у державному секторі.

Нинішній етап розвитку вітчизняного бухгалтерського обліку у державному секторі характеризується процесами активної реструктуризації у контексті процесів гармонізації з практикою світової економіки та з урахуванням глобалізаційних процесів [63]. Сьогодні багато нормативних

актів не узгоджуються між собою. Бюджетні установи в основному дотримуються вимог Бюджетного кодексу, а деякі статті в новому Податковому кодексі України суперечать йому. Це сприяє виникненню великої кількості помилок у бухгалтерському процесі та уповільнює прийняття ефективних рішень. Потреба у створенні, затвердженні та застосуванні в дію Національних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі економіки України (далі – НП(С)БОДС) виникла у зв'язку із переходом держави до ринкових умов господарювання. Розбіжності у веденні обліку, формах звітності, рахунках бухгалтерського обліку в державному секторі та інших видах діяльності створюють перепони перед здійсненням облікових зв'язків, прозорістю наскрізного контролю за рухом цінностей [29].

У сучасних економічних умовах та в умовах обмеженості фінансових можливостей загального фонду бюджету розширюється коло завдань, які постають перед бухгалтерським обліком. Ці завдання, які необхідно вирішити за короткий час, характеризують новий етап розвитку бюджетного бухгалтерського обліку. При цьому необхідно враховувати, що проблеми ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах неоднорідні, оскільки вони зумовлюються окремим видом діяльності.

Серед проблем і недоліків у системі бухгалтерського обліку та звітності в державному секторі, які визначили необхідність проведення реформи системи бухгалтерського обліку, необхідно виділити такі:

- необхідність адаптації законодавства України з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності до міжнародних вимог;
- відсутність у законодавстві єдиної методології відображення в бухгалтерському обліку операцій суб'єктів державного сектору, що не дає змоги отримувати повну, достовірну, прозору і зіставну інформацію про фінансовий стан держави;
- відсутність можливості зіставлення даних про фінансовий стан держави з аналогічними звітними даними інших країн [66]. Перелік даних

потреб слід доповнити необхідністю підвищення ролі контролю за ефективним використанням державних коштів.

Складовою внутрішньої політики у сфері економіки є підвищення ефективності державних видатків, запровадження політики прозорості державних закупівель, які забезпечують раціональне використання ресурсів [64]. Посилення ролі внутрішнього контролю в державній установі дозволяє на основі даних бухгалтерського обліку проаналізувати ефективність діяльності установи та визначити чи ефективно управління державними ресурсами з урахуванням специфіки діяльності в певній галузі економіки.

Розпорядники бюджетних коштів в особі їх керівників, організовують внутрішній контроль та внутрішній аудит та забезпечують їх реалізацію у своїх закладах та підпорядкованих бюджетних установах.

Внутрішній контроль - це сукупність заходів, що застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності, узгодженості та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів у відповідності до поставленої мети, завдань, планів та вимог щодо діяльності бюджетної установи та підпорядкованих їй установ.

Внутрішнім аудитом є діяльність підрозділу внутрішнього аудиту, спрямована на вдосконалення управління, запобігання незаконному, неефективному та не результативному використанню державних коштів, появі помилок або інших недоліків у діяльності бюджетної установи та підпорядкованих їй бюджетних установ, покращення внутрішнього контролю [8].

Співпраця державного сектору України та міжнародних організацій, поширення діяльності на міжнародних інвестиційних ринках повинна виконуватись відповідно до міжнародних стандартів. Впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку дає змогу інвесторам отримувати достатньо точні, вичерпні відомості про діяльність установ, щоб визначити привабливість інвестицій, це збільшить приплив інвестицій у

реальну економіку, тим самим підніме загальний рівень життя і поліпшить соціально-економічний клімат у держави.

Подібні розбіжність стосовно організації системи бухгалтерського обліку України з міжнародним досвідом ускладнює процес міжнародного співробітництва, що призводить до уповільнення отримання передового досвіду в різних галузях економіки та підвищення рівня держави на світовій арені.

Відсутність можливості щодо порівняння фінансового стану держави з аналогічними звітними даними, одержаними в інших країнах, зменшує аналіз ефективності прийняття управлінських рішень порівняно з іншими країнами. В умовах активного залучення капіталу від міжнародних організацій, порівняння даних про фінансовий стан дозволяє проводити якісний та кількісний аналіз результатів діяльності установи, а його порівняння з іншими країнами дає можливість отримати висновки та рекомендації щодо майбутніх дій у сфері управління державними фінансами та державою в цілому.

Відсутність єдиної методології застосування бухгалтерського обліку до бюджетних установ створює значні складності під час систематизації та аналізу отриманої інформації та зіставлення її з іншими галузями економіки. Вирішення цих проблем покладені на введення в дію та застосування Національних положень стандартів бухгалтерського обліку, розроблених з урахуванням передового світового досвіду.

Для ведення обліку в державному секторі України затверджено 19 національних стандартів на відміну від 26 міжнародних. Однак частина національних стандартів об'єднує в собі вимоги та положення декількох міжнародних стандартів: НП(С)БОДС 101 “Подання фінансової звітності”, НП(С)БОДС 102 “Консолідована фінансова звітність”, НП(С)БОДС 124 “Доходи”, НП(С)БОДС 127 “Зменшення корисності активів”. У міжнародних стандартах, на відміну від національних, наведено значно більше прикладів для пояснення термінів чи положень. Водночас міжнародні стандарти не

розглядають облік нематеріальних активів, який регулює НП(С)БОДС 122 “Нематеріальні активи”.

Питанню реформування бухгалтерського обліку в бюджетній сфері присвячено декілька рішень Уряду та Міністерства фінансів України. Мета, завдання, основні напрями та заходи реалізації реформи знайшли відображення у Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі та Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, схваленої розпорядженням КМУ від 01.08.2013 року № 774-р. [2].

В ході реалізації цих завдань з 1 січня 2017 року набрали чинності: десять стандартів, План рахунків бухгалтерського обліку у державному секторі, затверджений наказом МФУ від 31.12.2013 р. № 1203; Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджені наказом МФУ від 29.12.2015 р. № 1219; Типова кореспонденцію субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами, затверджені наказом МФУ від 29.12.2015 р. № 1219.

Новий план рахунків змінює загальний підхід до бухгалтерського обліку, тому що працівники бухгалтерії бюджетних установ повинні перелаштуватись на нову методологію бухгалтерського обліку. Продовжується законодавче врегулювання запровадження нового плану рахунків та порядок публікації фінансової звітності.

Облікові працівники бюджетних установ використовують нову кореспонденцією субрахунків бухгалтерського обліку відповідно до нової Типової кореспонденції субрахунків, яка змінилася порівняно із попередньою, не тільки через зміну кодів субрахунків, а й із зміною методології визнання об'єктів у бухгалтерському обліку. Тепер, однак, кореспонденція має дуже загальний вигляд і використовувати її буде надто складно, оскільки вона не враховує всі можливі господарські операції. Отже кожна бюджетна установа має затвердити власну кореспонденцію

субрахунків (з урахуванням галузевих особливостей і додатково введених аналітичних рахунків) як додаток до наказу про облікову політику.

Превага інновації – заключається в тому, що тепер розроблена детальна економічна класифікація кодів видатків (далі - КЕКВ) відповідно до рахунків нового Плану рахунків бухгалтерського обліку. У балансі тепер є чіткий розподіл надходжень минулих років та поточного року, результати діяльності подібно до госпрозрахункових підприємств списують на фінансовий результат.

Однак, незважаючи на це, все ще залишаються проблеми, які потрібно вирішити. Слід зазначити, що в новому плані рахунків бухгалтерського обліку в бюджетних установах немає окремих синтетичних рахунків для обліку операцій з коштами загального та спеціального фонду. Також для забезпечення підготовки фінансової та бюджетної звітності у розрізі цих фондів і кодів класифікації бюджету, установи повинні вводити до субрахунків окремі аналітичні рахунки. Амортизацію на необоротні активи теж потрібно буде нараховувати окремо за загальним фондом і спеціальним фондом.

Для оптимізації бухгалтерського обліку в бюджетних установах необхідно розробити пропозиції щодо уніфікації плану рахунків шляхом його деталізації як на рівні синтетичних рахунків, так і на рівні субрахунків. Ці зміни будуть доречні в частині ведення обліку фінансування та здійснення видатків установи за кодами економічної класифікації видатків [37].

Витрачання коштів за загальним та спеціальним фондом проводиться відповідно до кошторису доходів та видатків, щомісячними планами асигнувань.

Бухгалтерський облік реалізації кошторису здійснюється з точки зору джерел фінансування. Діяльність установи за всіма джерелами фінансування (загальний та спеціальний фонд) відображається на єдиному балансі.

Оскільки не всі рахунки Плану рахунків бухгалтерського обліку

бюджетної установи призначені для використання на рівні бухгалтерського обліку і затвердити його власним наказом «Про облікову політику». У ньому повинні відбиватися лише ті синтетичні рахунки об'єкта обліку, що притаманні конкретній бюджетній установі.

Протягом усього періоду перебування основних засобів у бюджетній установі інвентарний номер не повинен змінюватися. Зокрема, після того як об'єкт був утилізований протягом трьох років, його інвентарний номер не використовується.

Зміна інвентарного номера можлива лише у випадках, коли нумерація не відповідає дійсності; якщо об'єкт не знаходиться в групі основних засобів відповідно до його технічного та виробничого призначення.

Відповідно до Методичних рекомендацій перші чотири знаки інвентарного (номенклатурного) номера означають номер субрахунку, п'ятий - підгрупу, решта знаків - порядковий номер об'єкта у підгрупі [39]. Для тих груп основних засобів, для яких не виділені підгрупи, п'ятий знак може позначатися нулем. В рамках реалізації нового плану рахунків бухгалтерського обліку в бюджетних установах порушили питання щодо зміни інвентарних номерів основних засобів, оскільки змінилися рахунки. І чи потрібно відкривати нові картки на основні засоби, бо відтепер у картці потрібно відображати і амортизацію, і ліквідаційну вартість основних засобів.

Основні недоліки переходу бухгалтерського обліку до єдиної методології для відображення операції є неповне врахування специфіки діяльності окремих установ та особливостей обліку в різних галузях економіки, що створює надлишкове накопичення дублюючої інформації. Щоб вирішити цю проблему, головні розпорядники бюджетних коштів повинні встановити терміни повної інтеграції внутрішніх установчих наказів розпорядників коштів до єдиної методології. Крім того, держава повинна приділяти більше уваги інформаційній забезпеченості нововведень, створити достатню інформаційну базу щодо практичного застосування змін в

бухгалтерському обліку, що дозволить знизити ризик порушення бюджету в майбутньому.

Швидкі зміни законодавства вимагають суттєвих змін у методах бухгалтерського обліку бюджетної установи. Тому бюджетні установи повинні на початку року обов'язково повинні розробити й затвердити робочий план рахунків, додавши його до наказу про облікову політику, який теж потрібно переглянути. Перед застосуванням нового плану рахунків, фінансові установи повинні змінити або затвердити нову версію облікової політики, додавши до неї робочий план рахунків і кореспонденцію субрахунків, що використовуватимуться.

В бюджетних установах переважно застосовується меморіально-ордерна форма обліку, яка вражає своєю трудомісткістю, оскільки вимагає здійснення додаткових вибірок інформації та її перегрупування при складанні звітності.

В умовах ручної обробки даних така форма має ряд недоліків:

- багаторазовість записів господарських операцій і пов'язані з цим зайві затрати праці;
- відокремленість синтетичного й аналітичного обліку;
- слабка адаптованість облікових регістрів до потреб складання форм фінансової і податкової звітності, що суттєво обмежує її застосування на підприємствах, в організаціях і установах.

Враховуючи специфіку обліку в бюджетних установах, можна виділити основні напрями удосконалення обліку:

1. оновлення системи бухгалтерського обліку і методів складання фінансової, бюджетної та іншої звітності з використанням сучасних інформаційних технологій
2. ведення обліку в єдиній високоякісній програмі, доступній для бюджетних установ
3. формування єдиної нормативно-правової бази, адаптованої до міжнародних норм та вимог

4. вибір оптимальної форми ведення обліку та відображення її в наказі про облікову політику

5. в умовах реформування бухгалтерського обліку бюджетній установі відображати в наказі про облікову політику ті невизначені питання, що залишаються нерегульованими на законодавчому рівні

Особливості організації обліку в бюджетних установах, їх проблеми та перспективи розвитку досі є актуальними і підлягають подальшому детальному вивченню.

Впровадження в дію стандартів, розроблення і застосування нової облікової політики, перехід на новий план рахунків ведуть за собою новітній підхід до облікового процесу в цілому, водночас, формуючи нові актуальні питання щодо бюджетного бухгалтерського обліку.

Висновки до розділу 3

Проаналізувавши економічну літературу виявлено основні проблеми ведення фінансового аналізу бюджетних установ:

1. Система фінансового контролю в Україні має ряд проблем та недоліків, які роблять її неефективною, дорогою та непрозорою. Сьогодні не створено правового, інформаційного, організаційного, комунікаційного, методологічного та кадрового забезпечення для здійснення державного фінансового контролю. Це впливає на рівень довіри до уряду, розвиток фіскальних відносин в Україні, гальмуючи низку трансформацій у цій сфері. З огляду на це, необхідність удосконалення системи державного фінансового контролю є особливо важливою та актуальною. Вирішити проблеми та подолати недоліки організації та функціонування державного фінансового контролю в Україні можливо шляхом послідовного здійснення заходів, спрямованих на побудову моделі фінансового контролю сучасної держави, яка б задовольняла потреби національної економіки та вимоги Європейського Союзу.

2. Розглянуто, що успішне здійснення облікової реформи є ключем до ефективного використання державних фінансових ресурсів та успішної реалізації державних середньострокових та стратегічних програм, що досягається завдяки наявності повної та достовірної інформації діяльності бюджетної установи, що в умовах швидкоплинності світової економіки та суспільно-політичних явищ є необхідним заходом для успішного функціонування держави. Для досягнення бажаної ефективності використання державних фінансових ресурсів, необхідних для адаптації системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів, необхідно створити прозору, зрозумілу звітність у державному секторі, для будь-якого пересічного громадянина.

3. Здійснено аналіз актуальних питань сьогодення щодо бухгалтерського обліку в бюджетних установах. Вони, як правило, винесені на загал та показують особливо високий рівень активності бухгалтерів бюджетних установ. Впровадження стандартів, розробка та застосування нової облікової політики, перехід на новий план рахунків ведуть за собою новітній підхід до облікового процесу в цілому, одночасно створюють ряд нових актуальних питань щодо бюджетного бухгалтерського обліку. Бухгалтерія бюджетних установ адаптується до цих змін. Перш ніж застосовувати новий План рахунків, бюджетні установи мають внести зміни чи затвердити в новій редакції положення про облікову політику, додавши до нього робочий план рахунків і кореспонденцію субрахунків, що використовуватимуться.

ВИСНОВКИ

Проведене у магістерській роботі дослідження фінансового аналізу діяльності бюджетних установ дозволило сформулювати такі висновки і пропозиції:

У сучасних умовах з'явився ряд нових вимог, які ставляться керівниками (розпорядниками бюджетних коштів) до системи фінансового аналізу бюджетних установ. Збільшення розриву між фінансовим забезпеченням і обсягом надання, посиленням конкуренції в державному секторі викликає необхідність зміни парадигми системи, яка є основою інформаційної бази прийняття управлінських рішень. Зокрема, ці потреби вимагають інформації, яка є:

- своєчасною (інформація повинна уможливлювати упередження недоліків і нерационального використання ресурсів);
- диференційованою (що стосується повноти й одночасно вимоги про те, що інформація має відповідати запиту керівництва й бути конкретною);
- доступною за формою й змістом (зважаючи на різноманітність рівнів компетенції керівників різних ієрархічних рівнів, інформація повинна бути викладена в доступній та зрозумілій формі);
- компактною (форми подання звітності та інформації повинні бути простими, але одночасно мають дозволяти контролювати не тільки підсумкові показники, а й їх складові) та ін.

Згідно з цими перспективними напрямками досліджень є розроблення та розвиток теоретичних основ та методів фінансового аналізу у державному секторі в цілому та в бюджетних установах зокрема. Крім того, слід зосередити увагу на більш широкому використанні математичних інструментів для пошуку альтернатив підвищення ефективності діяльності суб'єктів, що фінансуються з бюджету (державного чи місцевого). Для цього слід здійснювати дослідження можливостей побудови економікоматематичних моделей для бюджетних установ і формування

відповідної інформаційної бази їх побудови, основою якої має стати система обліку.

Необхідно запровадити нові форми фінансування та вдосконалити існуючі форми. Це дозволить бюджетним установам та організаціям самостійно залучати додаткові кошти та витратити їх на власні потреби, що може бути стимулом для розвитку.

Сьогодні правовому режиму використання бюджетних коштів бюджетними установами та іншими одержувачами притаманні серйозні обмеження, зумовлені нестачею бюджетних коштів, жорсткою економією їхнього витрачання, запобігання збільшенню інфляції і недопущення подальшого спаду життєвого рівня населення. Видатки з державного бюджету є необхідними для існування бюджетних організацій, тому для належного функціонування цих установ потрібний чітко налагоджений фінансовий механізм. Потрібно змінити ситуацію, що склалась у державному секторі, тобто виводити державні установи новий, якісно досконалий рівень функціонування за рахунок покращення їх фінансового забезпечення. Це може бути досягнуто шляхом пошуку нових джерел фінансування для таких установ, що забезпечить їм безперебійну роботу. Необхідно оптимізувати мережу розпорядників бюджетних коштів, а звідси – забезпечити цільовий розподіл бюджетних коштів, а також підвищити бюджетний контроль над використанням наданих коштів.

Проблеми, пов'язані з формуванням кошторису якості базового документа для наступних контрольних дій управління полягає в розробці, такої його методологічної і організаційної бази, яка б максимально наближувала прогнозовані показники до реальних потреб (в т.ч. з урахуванням існуючого дефіциту бюджетних коштів). Таким чином, підвищення ефективності показників кошторису автоматично перетворює його з основного планового документа, як основи визначення обсягів асигнувань, у базу контролю за рівнем видатків. Тільки після вирішення усіх

нагальних потреб можна буде забезпечити належне функціонування бюджетних установ.

Доходи Великогаївської сільської ради складаються з доходів по загальному та спеціальному фондах, асигнування відбувається з місцевого бюджету. Також дана бюджетна установа отримує доходи за джерелами власних надходжень, зазвичай, як плату за послуги з оренди приміщення.

Видатки Великогаївської сільської ради покриваються за рахунок коштів загального та спеціального фондів та в межах виділених коштів за економічною класифікацією видатків. В кінці звітного періоду результати виконання кошторису відображаються у звітності. Аналіз фінансової звітності є системою певних знань, пов'язану з дослідженням фінансового стану установи і фінансових результатів, що складаються під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників на основі даних бухгалтерської (фінансової) звітності.

Стосовно удосконалення методики та організації обліку, фінансового аналізу, контролю за виконанням кошторисів Великогаївської сільської ради можна сформулювати такі висновки :

- бухгалтерський облік установи побудовано на основі методів та принципів, що відображені в ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»;
- усі документи оформляються відповідним чином із заповненням усіх необхідних реквізитів та прослідковується законність усіх господарських операцій;
- бухгалтерська служба чітко виконує покладені на неї обов'язки та функції;
- доходи бюджетної установи повністю покривають її видатки (дефіцит бюджетних коштів не спостерігається);
- видатки здійснюються у відповідності з виділеними асигнуваннями та їх цільовим призначенням;
- протягом 2016-2017 рр. відбулось несуттєве збільшення дохідної

частини бюджету Великогаївської сільської ради, що призвело до збільшення видатків.

Для покращення функціонування Великогаївської сільської ради в умовах тотальної економії бюджетних коштів та забезпечення контролю за їх цільовим використанням слід внести наступні пропозиції по:

1. Постійному удосконалюванню організації і методології бухгалтерського обліку, підвищенню оперативності бухгалтерського обліку, кваліфікації бухгалтерів, що буде сприяти посиленню внутрішньогосподарського контролю.

2. Впровадженні повної автоматизації бухгалтерського обліку (розрахункових операції, аналітичного обліку фінансування з бюджету, бухгалтерської звітності).

Впровадження цих пропозицій дасть змогу підвищити рівень організації контролю за цільовим використанням бюджетних та позабюджетних коштів, підвищити продуктивність праці працівників бухгалтерської служби, а також більш точного та безпомилкового аналізу фінансової та бухгалтерської звітності. Адже ефективне функціонування бюджетних установ можливе лише за умови чітко налагодженого фінансового механізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик О.В. Доходи бюджетних установ за методом нарахування в умовах уніфікації облікових систем державного сектора економіки // Вісник Національного університету „Львівська політехніка” „Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку”. – Львів: НУ „Львівська політехніка”, 2012. – № 721 – 323 с. – С. 42-48.
2. Адамик О.В. Доходи суб’єктів державного сектора: економічна сутність, вітчизняна та міжнародна інтерпретація // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – №1. – С. 29-36.
3. Антологія бюджетного механізму : монографія / под ред. С. І. Юрія, В. Г. Демянишина, Я. М. Буздугана. – Тернопіль : Економічна думка, 2001. – 250 с.
4. Атамас П. Й. Основи обліку в бюджетних установах. – К.: Центр навчальної літератури, 2009 р. – 288 с.
5. Базилевич В.Д. Посилення ролі фінансів у трансформаційній економіці / В.Д. Базилевич // Фінанси України. – 2012. – № 5. – С. 5–10.
6. Боголіб Т. Управління фінансами / Т. Боголіб // Фінанси України. – 2003. – № 9. – С. 26–31.
7. Болюх М. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ: навчальний посібник / М. Болюх, А. Заросило. – К.: КНЕУ, 2008. – 344 с.
8. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
9. Василик О. Д. Державні фінанси України : навч. посібник / О. Д. Василик, К.В. Павлюк. – К.: Вища школа, 2007. – 383 с. 4. Фінанси підприємств : підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2000. – 460 с.
10. Василик О.Д. Теорія фінансів : [підручник] / О.Д. Василик ; КНУ ім. Т.Г. Шевченка ; 4-те вид., доп. – К. : Ніос, 2003. – 416 с.

11. Воробйов Ю. М., Когут І. А. Формування фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах підвищення самостійності регіонів : монографія. Мелітополь : ММД, 2012. 249 с.
12. Дейнека О. Система показників ефективності функціонування суб'єктів державного сектора економіки / О. Дейнека // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2009. – Вип. 25. – С. 268–274.
13. Дем'янишин В. Бюджетне фінансування та його особливості в сучасних умовах / В. Дем'янишин // Світ фінансів. – 2007. – Випуск 2(11). – С. 34–48
14. Демченко О. В. Фінанове оздоровлення сільськогосподарських підприємств / О. В. Демченко // Інноваційна економіка. – 2013. – № 2. – С. 289–298
15. Дудчик В.В. Перевірка правильності складання кошторису бюджетної установи: методика і завдання // Фінансовий контроль. Дудчик В.В., Фірстенко В.В. – 2007. – № 1. – С. 58-63
16. Економічний аналіз : навч. посібн. для студ. вищих навч. закладів спеціальності 7.050.106 «Облік і аудит» / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2003. – 680 с
17. Ермакова Е.А. Государственные финансы в финансовой системе России / Е.А. Ермакова // Финансы и кредит. – 2014. – № 3. – С. 32–41.
18. Есманов, О. М. Реформування системи державно- го фінансового контролю в Україні [Текст] / О. М. Есманов // Бізнес Інформ. – 2012. – № 12. – С. 32–34
19. Єпіфанов А. О. Бюджет України [Текст] : монографія : у 2 кн. / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ». Книга друга : Виконання бюджету. – 2010. – 187 с.
20. Єфіменко, Т. І. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції. Т. 2 [Текст] / Т. І. Єфіменко, С. С. Гасанов, П. М.

Леоненко та ін.; за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфіменко. – К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2014. – 784 с.

21. Ждан В.І. Теорія бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Ждан В.І., Хаустова Є.Б., Колос І.В., Бондаренко О.С. – Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 384 с. – Режим доступу:

22. Жидяк О. Р. Фінансовий стан та вдосконалення контролю за фінансовими показниками аграрного підприємства / О. Р. Жидяк // Вісник Таврійського державного аграрного університету. – 2011. – № 10. – С. 138–142.

23. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с.

24. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року № 996- XIV. Редакція від 03.01.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

25. Зуб М. Особливості аналізу фінансової стійкості та ліквідності бюджетних установ / М. Зуб // Управління розвитком. – 2014. – № 4. – С. 64–67.

26. Ілляшенко К. В. Методичні засади ефективного управління фінансовими ресурсами на стадії виконання бюджетів / К. В. Ілляшенко, Т. О. Ілляшенко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2012. – № 4 (55). – С. 257–262.

27. Канева Т.В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах. – К.: КНТЕУ, 2006 - 244 с

28. Коваленко О. Роль бюджетування в антикризовому управлінні підприємством / О. Коваленко // Вісник Хмельницького національного університету : зб. наук. праць. – 2009. – Т. 1, № 3. – С. 110-114

29. Коваль О.В. Бухгалтерський облік основних засобів у бюджетних установах відповідно НП(С)БОДС 121 “Основні засоби” / О.В. Коваль, Л.О. Колісник // Матеріали ХІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-

конференції “Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації”: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вип. 19. – С. 87-92.

30. Л. Гуцайлюк. Облік фінансування бюджетних установ / Л. Гуцайлюк // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 3(28). – С. 191–196 (інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності)

31. Левицька С. Облік та аналіз діяльності бюджетних установ: монографія / С. Левицька; Укр. – Рівне: 2004. – 233 с.

32. Лісовець В.Т. Мистецтво прийняття управлінських рішень: навч. посібник/ В.Т. Лісовець, С.Ю. Монке/ Уманська державна аграрна академія. – Умань, 2001. –76 с

33. Ловінська, Л. Г. Класифікація рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі за економічним змістом у контексті запровадження нового плану рахунків. / Л. Г. Ловінська // Фінанси України. – 2016. – № 1. – С. 99-115.

34. Ловінська, Л. Г. Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі відповідно до міжнародних стандартів. Т. 1 [Текст] / Л. Г. Ловінська, Н. І. Сушко, С. В. Свірко та ін.; за ред. Л. Г. Ловінської. – К.: ДННУ «Акад. фін. управління», 2013. – 568 с

35. Лучко М.Р. Контроль у державному секторі економіки: навч. посіб / М. Р. Лучко, Н. М. Зорій, Н. М. Хорунжак. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 287 с.

36. Лютий І.О. Новітні тенденції розвитку фінансової системи держави / І.О. Лютий // Фінанси України. – 2015. – № 5. – С. 24–30.

37. Максимова В.Ф., Пеліпадченко Р.О. Концептуальні засади розвитку системи бухгалтерського обліку в бюджетних установах / В.Ф.Максімова// Економічний простір. – 2008. – №16. – с.33-40.

38. Матросова В.О. Проблеми фінансування бюджетних організацій на основі кошторис / В.О.Матросова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. - №2. – С.92-95

39. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору № 11: наказ Міністерства фінансів України 03.015.2017 р. №481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

40. Міновська М.В. Аспекти бюджетування : переваги та недоліки, успіхи та помилки / М.В. Міновська, Ю.О. Виноградова // Вісник Донецького національного технічного університету : зб. наук. праць. – 2007. – № 3 (3). – С. 50-57.

41. Мішина С. В. Аналіз у галузях виробництва та послуг : навч. посібн. / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 240 с

42. Н. Г. Пігуль, О. В. Люта. Особливості реалізації фінансового механізму бюджетних установ [Електронний ресурс] : Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи НБУ». – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_econ/2010_2/Pig_Lut.htm

43. Н. М. Ткачук, О. В. Кравчук. Фінансування бюджетних установ: теоретична сутність, форми і методи. / Н. М. Ткачук, В. О Кравчук // Наука й економіка. – 2010. – № 2(18). – 99–105.

44. Назарова К. Аналіз діяльності бюджетних установ: навч. посіб. / К. Назарова, Т. Кумченко; За заг. ред. Г. Кравченко; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К.: КНТЕУ, 2006. – 208 с.

45. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження Змін до Порядку складання фінансової, бюджетної та іншої звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів”, затвердженим наказом Мінфіну від 24.01.12 р. № 44.Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0149-6>

46. Напрямки удосконалення державного фінансового контролю в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/17_AND_2010/Economics/6882doc.htm

47. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 102 «Консолідована фінансова звітність» [Текст]. – Затверджене наказом Міністерства фінансів від 24.12.10 р. № 1629, 2016. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

48. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 «Доходи» [Текст]. – Затверджене наказом Міністерства фінансів від 24.12.10 р. № 1629, 2016. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

49. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» (Форми N 1-дс, 2-дс, 3-дс, 4-дс). Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11>

50. Нечипорук Н. Спеціальний фонд бюджетних установ: планування і формування / Н.Нечипорук // Економічний аналіз. – 2010. - №6. – С.131-134

51. Овчарова Н.В. Проблеми та перспективи фінансового забезпечення бюджетних установ / Н.В. Овчарова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 7. – С. 230–237

52. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/article/92710;jsessionid>

53. Павелко А. В., Чугунов І. Я. Бюджетна політика економічного розвитку. Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. 2015. № 2. С. 64–73.

54. Паршина О. А. Стратегічне управління фінансовими ресурсами підприємства / О. А. Паршина // Економіка промисловості. – 2010. – № 3. – С. 188–193.

55. Пасічник Ю.З. Бюджетна система України : [навч. посіб.] / Ю.В. Пасічник. – К. : Знання-Прес, 2006. – 607 с.

56. Пігуль Н. Г. Особливості реалізації фінансового механізму бюджетних установ / Н. Г. Пігуль, О. В. Люта // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. - 2010. - № 2. - С. 94-102.

57. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [Текст]. – Затверджений наказом Міністерства фінансів від 31.12.13 р. № 1203, 2013. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

58. Полозюк К. О., Лукашова І. О. Організація управлінського обліку в бюджетних установах [Електроний ресурс] : Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2010/Economics/66896.doc.htm

59. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. / В.О. Подольська, О.В. Яріш – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с

60. Порядок реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України. Затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 року за № 309.

61. Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ [затверджений наказом Міністерства фінансів від 28.02.2002 № 228] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/228-2002->

62. Приходько Н. В. Актуальні проблеми управління фінансами бюджетних установ /Н. В. Приходько, Р. В. Руденко // Збірник наукових праць «Економіка та управління підприємствами». – 2011. – №6. – С. 108-113.

63. Про державний бюджет України на 2016 рік [Електронний ресурс]: Закон України від 25 грудня 2015 р. № 928-VIII. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.

64. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики [Електронний ресурс]: Закон України від 01.07.2010 №2411-VI - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

65. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку в державному секторі [Текст]. – Наказ Міністерства фінансів від 29.12.15 р. № 1219, 2015. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16>

66. Про стратегію розвитку системи управління державними фінансами [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2013 р. № 774-р. - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/774-2013->

67. Проблеми складання кошторису бюджетних установ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/budget/4534-problemi-skladannyakoshtorisubyudzhethnikh>.

68. Прохорова В.В. Бюджетування як прогресивна технологія фінансового планування та оперативного контролінгу / В.В. Прохорова, О.О. Таранець. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.confcontact.com/>.

69. Рак Г. В. Напрями вдосконалення контролю за фінансовими ресурсами бюджетних установ / Г. В. Рак // Європейські перспективи. – 2013. – № 10. – С. 197–203

70. Савчук Н.В. Проблеми фінансового забезпечення соціальної сфери України та шляхи їх вирішення / Н.В. Савчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – № 1. – С. 381–384.

71. Сазонова С. В. Управління фінансами бюджетних установ в сучасних умовах господарювання / С. В. Сазонова, В. М. Гельман // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 23- 25 травня 2013 року «Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція у світову наукову думку». – М. Київ, Ч.1. – 2013. – С. 60–62.

72. Сафонов Ю. М. Концептуальні аспекти управління фінансовими ресурсами установи соціального спрямування / Ю. М. Сафонов, М. М. Патинська // Ефективна економіка. – 2015. – № 10. – С. 1–7.
73. Свірко С.В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: методологія та організація / С.В. Свірко. – К. : КНЕУ, 2013. – 243 с.
74. Свірко С.В. Загальні положення порядку складання фінансової звітності в секторі державного управління відповідно до МСБОДС / С.В. Свірко // Формування ринкової економіки. – 2010. – № 23. – С. 470–486.
75. Свірко, С. В. Побудова системи рахунків бухгалтерського бюджетного обліку в умовах формування інтегрованого інформаційного забезпечення управління державними фінансами України / С. В. Свірко, А. І. Фаріон // Незалежний аудитор. – 2013. – № 4. – С. 19-27.
76. Семеренська А. Особливості аналізу фінансово-господарської діяльності бюджетної організації / А. Семеренська // Управління розвитком. – 2013. – № 11. – С. 19–21.
77. Словник бюджетної термінології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hohlopedia.org.ua>.
78. Сомов В.Ф. Бизнес-план как инструмент оценки предпринимательской деятельности (бизнеса) / В.Ф. Сомов // Стратегія розвитку України : наук. журнал. – 2003. – № 31. – С. 367-374
79. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007–2015 роки [Текст]. – Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.07 р. № 34, 2007. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-%D0%BF>
80. Стратегія модернізації системи управління державними фінансами [Текст]. – Затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.08.13 р. № 774-р., 2013. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80>
81. Сушко, Н. І. Інформаційна модель управління доходами державного бюджету в контексті запровадження НП(С)БОДС [Текст]: наук.-

практ. конф. / Н. І. Сушко. – Показники та фактори конкурентоспроможності національної економіки. – НО «Перспектива», 2015. – 136 с. – С. 130–133

82. Сушко, Н. І. Модель казначейського обслуговування державного бюджету України в умовах застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [Текст]: наук.-практ. конф. / Н. І. Сушко; відп. ред. І. Я. Чугунов. – Фінансова політика у системі соціально-економічного розвитку України. – К.: Київ Нац. торг.- екон. ун-т, 2013. – 240 с. – С. 117–120.

83. Сушко, Н. І. Облік фінансових інвестицій у бюджетних установах / Н. І. Сушко // Баланс-бюджет. – 2016. – № 17 (585). – С. 15-20.

84. Ткаченко І. Т. Звітність бюджетних установ : навч. посібн. / І. Т. Ткаченко. – К. : КНЕУ, 2007. – 548 с.

85. Ткачук Н.М. Фінансування бюджетних установ: теоретична сутність, форми і методи / Н.М. Ткачук // Наука й економіка. – 2015. – № 2. – С. 99–106.

86. Федів Р.Є. Реформування обліку фінансових результатів діяльності бюджетних установ / Р.Є. Федів // Збірник наукових праць ЧДТУ. – Вип. 21. – С. 112–116.

87. Феценко Л. В. Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів. Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси. 2013. № 2. С.143–146.

88. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : [монографія] / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2012. – 387 с

89. Фінансова система України : [навч. посіб.] / М.І. Карлін. – К. : Знання, 2014. – 324 с.

90. Фрич Р.М. Ознаки бюджетних установ як суб'єктів фінансового права / Р.М. Фрич // Держава та регіони. Серія «Право та державне управління». – 2012. – № 2. – С. 115–119.

91. Фрич Р.М. Ознаки бюджетних установ як суб'єктів фінансового права / Р.М. Фрич // Держава та регіони. Серія «Право та державне управління». – 2012. – № 2. – С. 115–119.

92. Харко А.Ю. Бюджетування у процесі управління фінансовою діяльністю підприємства / А.Ю. Харко // Фінанси України : журнал. – 2001. – № 9. – С. 82-91
93. Хліпальська В. Бюджетне планування запасів і витрат з їх придбання і зберігання / В. Хліпальська // Бухгалтерський облік і аудит : наук. журнал. – 2004. – № 3. – С. 18-22.
94. Чередниченко Т. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ : Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / Т. Чередніченко; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2003. – 18 с.
95. Шара Є. Ю. Звітність бюджетних установ: навч. посіб. / Є. Ю.Шара. – К.: ЦУЛ, 2014.– 360 с.
96. Шевчук В.О. Державні фінанси зарубіжних країн / В.О. Шевчук // Фінанси України. – 2015. – № 2. – С. 3–13.
97. Шитко О.П. Фінансова система: підходи до визначення та кількісної оцінки / О.П. Шитко // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 66–75.
98. Шокіна Ю.О. Особливості реалізації фінансового механізму бюджетних установ / Ю.О. Шокіна // Управління розвитком. – 2012. – № 3. – С. 120–124.
99. Штимер Л. До питання фінансового аналізу діяльності установ державного сектору економіки / Л. Штимер // Економічний форум. – 2016. – № 2. – С. 329–338.
100. Юрій С.І. Бюджетна система. Вишкіл студії: Навч. посіб. / Юрій С.І., Кириленко О.П. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 424 с.
101. Яришко О. В. Фінансовий аналіз діяльності бюджетних організацій / О. В. Яришко, Є. Ю. Ткаченко // Вісник Запорізького національного університету. – 2008. – № 1 (3). – С. 174-180.
102. Ярощук О. В. Особливості застосування стандартних фінансових критеріїв оцінки ефективності інвестиційних проектів / Олексій Вікторович Ярощук // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський

національний економічний університет; редкол. : С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2010. – Випуск 7. – С. 219-223.

103. Ярощук О. В. Ризик-менеджмент в управлінні капіталом підприємства / О. В. Ярощук // Економічний аналіз: збірник наукових праць кафедри економічного аналізу і статистики ТНЕУ. – Тернопіль, Економічна думка, 2012. – Випуск 11. – Частина 1. – С. 460-466.

104. Ярощук О. Управління ризиками діяльності як ключовий елемент управління вартістю капіталу підприємства [Текст] / Олексій Ярощук // Обліково-аналітичне та правове забезпечення інституційних секторів економіки України в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку: збірник наукових праць всеукр. наук.-практ. конф. (30 березня 2017 р., м. Тернопіль). Тернопіль : Крок, 2017. - С. 175-177.